

CELJE, dne 15. oktobra 1901.

POPOTNIK.

Pedagoški in znanstven list.

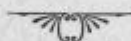

Izdaja

ravnatelj M. J. Nerat v Mariboru.

Letnik XXII.

Št. 10.

VSEBINA:

1. Dr. J. Bezjak: Kako se naj obravnana berila izkoriščajo v jezikovnem smislu na poseben način 281
2. Matija Heric: Vihravost pogubna hiba, mirnost dragocena vrлина, njiju pojav pri pouku in delovanju učiteljevem 287
3. Dr. Jos. Tominšek: Analitična metoda — ali ne? 292
4. Dr. Fr. Ilešič: «I» 300
5. Iv. Šega: Pedagoški utrinki (XXXI.—XXXII.) 305
6. Književno poročilo (Novosti) 307
7. Razgled. Listek 311. — Pedagoški paberki 312

Last in založba «Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev».

Odgovorni urednik: Rudolf Libensky.

Kako se naj obravnana berila izkoriščajo v jezikovnem smislu na poseben način.

Spisal dr. J. Bezjak.

Završivši razpravo, tičečo se rabe čitanke pri slovniškem pouku v ljudski šoli, sem obljubil drugikrat izpregovoriti nekaj o rabi čitanke v jezikovnem pouku sploh, in sicer le z ozirom na 5. formalno stopnjo.

Naj torej v sledečem članku izpolnim svojo obljubo!

Peta formalna stopnja je kakor znano zadnja izmed stopenj, po katerih obravnavamo berila: to je stopnja uporabe. Učenci so se dodobra seznanili z dotičnim berilom: vglobili so se vanj, našli so glavno misel, razumejo ga popolnoma. Preostaja še, da ga prav uporabljajo.

Uporaba pa je raznovrstna. Lahko jo delimo na 2 glavna smotra: na odgojilni in na jezikovni smoter.

V odgojilnem smislu bo učitelj obravnano snov uporabljal, glavno misel oziroma pridobljeni nauk obračajoč na človeške razmere in učencem kažoč, kako naj sami delajo, koga izmed spoznanih in pogovorjenih oseb naj posnemajo, koga ne, da bode njih življenje pravo in dobro. To misel lahko utrjuje z zgodovinskimi dokazi, zlasti takrat, kadar je kaj enakega že učil v zgodovinskem pouku, ali pa z drugimi povestmi, ki so jih učenci že čitali.

Ta odgojilni pouk se sploh premalo poudarja in premalo čisla pri obravnavi beril; zato sem uporabil to priložnost in nanj mimogrede opozoril.

Jezikovni smoter uporabe pa je sam ob sebi zopet različen. Šestero vrst te uporabe bi mogel našteti. So pa te-le:

1. Učenci se vadijo v samostalnem pripovedovanju obravnanega berila.

2. Učenci se urijo v pravilnem in lepem čitanju.
3. Uče se tvarino na pamet in se jo vadijo dobro in lepo prednašati.
4. Narejajo spis.
5. Uporabljajo tvarino v slovniškem smislu, kakor sem pojasnil v zadnjem gori navedenem spisu.

6. Izkoriščajo se obravnana berila v jezikovnem smislu še na poseben način, o katerem mi je tu nadalje govoriti.

Vem, da prvih petero točk ni neznanih in da se marsikdo izmed učiteljev poslužuje te ali one točke v korist materinščine svojih učencev; kajti vsaka deluje na svoj način na jezikovno izobrazbo.

Ali oni način, ki ga hočem sedaj opisati, se goji tako redkoma in je tako malo znan med našim učiteljstvom, da ne bode odveč, nekoliko pojasnjevalnih besed izustiti o njem.

Po tem načinu naj bi učitelj dosegel večjo spretnost v jezikovnem izraževanju pri svojih učencih.

Jezikovna spretnost in izurjenost je najvišji vrhunec jezikovne naobrazbe. Pridobi se po dolgotrajni, marljivi in po metodičnih načelih urejeni rabi materinščine.

Med drugimi sredstvi se priporoča v dosego te svrhe pridno čitanje izvrstnih knjig. In to po vsej pravici; samo da ostane to sredstvo enostransko in ne dovede do zaželenega cilja, če se mu ne pridruži drugo, namreč prav tako marljiva uporaba čitane tvarine. Čitanje brez uporabe bi bil mlin, ki melje brez žita.

Tako je treba tudi v šoli prav marljivo čitati in čitano tvarino uporabljati.

Točke, katere v ta namen nasvetujem, so sledeče:

1. Vsako novo besedo, katere učenec prej ni poznal ali ni dobro poznal, katera se je našla med obravnavanjem berila in se učencu dobro razjasnila, naj si prav dobro zapomni. To velja tudi o vsakem novem reku ali vsaki novi frazi, katero je učenec spoznal.

Da se bodo te besede in ta rekla bolj prijela učenčevega spomina, naj delajo učenci v indirektnem pouku ž njimi sledeče naloge:

a) Naj jih izpisujejo v svoje jezikovne vadnice, katere sem zadnjič priporočal. To prepisovanje naj se začetkoma vrši doslovno, pozneje pa tako, da stavijo posamezne samostalnike, pridevnike itd., sploh imena pri izpisovanju v imenovalnik, glagole pa v nedoločnik.

Pri reklih naj jih učitelj uči, kako morajo v eno celoto združevati besede, ki tvarjajo reklo in ki so v stavku večinoma raztresene. Tudi tu naj izpišejo reklo neizpremenjeno, pozneje pa mu naj dado leksikalno obliko.

b) S temi besedami in rekli naj učenci delajo nove stavke! S to nalogo bodo tudi pokazali, so li razumeli besede in rekla, kadar jih je učitelj razkladal. Često se namreč pripeti, da učenec marljivo poslušá razlaganje. Učitelj je prepričan, da je vse dobro razumel; ko pa bi naj sam uporabil dotično besedo ali reklo, ne izusti pravilnega stavka. Pri obravnavi se tudi ni mogoče prepričati o vsakem učencu, je-li spaja pravi pojem z novo besedo, pri pismeni nalogi pa se to da popraviti.

c) Iz berila naj učenci prepisujejo tiste stavke, v katerih so nove besede ali nova rekla, ki so jih pri obravnavi spoznali, a namesto teh novih besed in rekel naj postavljajo že znane besede oziroma znana rekla, ki so istega pomena kakor nova.

d) Nova rekla naj se uče na pamet!

2. V jezikovno vadnico naj sestavljajo sinonimne ali soznačne izraze iz prej obravnanih beril!

3. Naj se vadijo iz beril na kupe znašati besede, med seboj po etimologiji sorodne, to je iz istega korena oziroma debela izvedene!

4. Učitelj naj zastavlja vprašanja, ozirajoča se na značaje oseb, o katerih se je sukal pogovor v obravnanem berilu, učenci naj odgovarjajo pismeno!

5. Učenci naj obliko stavkov pretvarjajo tako, da ostane v njih isti pomen! Ta vaja je najdalje segajoča in zahteva že precej jezikovne spretnosti. Sicer pa je prav imenitna priprava na spisje.

To so moji nasveti. A naj je stvar še tako jasna, nikdar ji ne škodujejo praktični primeri, kažočí, kako je treba postopati. Pregledal sem v ta namen troje povesti v «Tretjem Berilu» in iz njih nabral kopo primerov, ovih pet točk razjasnjujočih. Te povesti so: Čudna skrinjica, Ne-navadna pravda ter Kovač in krojač.

A. Primeri k 1. točki.

Nove ali manj znane besede in prav taka rekla, ki jih bodo učenci znašali v svoj zvezek, so menda sledeča:

1.¹ Vsakojak, začaran, nadloga, vrniti = nazaj dati, pečenjak, napačen, povrniti se; rakovo pot iti (hoditi), čez leto dni, zaupanje imeti v koga, čez leto in dan.

2. Razprtija, nameniti se, poseči = pokositi, stanovit = določen, napraviti se = obleči se, ustavljati, zadrega, poganjati se, natezati, delež, pretiti, sloga, opat, pristati, (pristojim); stanovati pod eno streho, živeti ob čem, izpod rok iti, v delo jemati koga, na delo klicati, plačilo prejeti, komu denar odšteti, braniti se česa.

¹ Številke pomenijo 1., 2. in 3. gori navedenih povesti.

Zlasti bodo tu zaradi lepih podob pomniti še posebej ti-le stavki:

Pri bolniku ju ustavlja bratovska ljubezen, obljuba ju kliče na delo, prepir preti podreti njih lepo slogo, pravica res pristoji mlajšemu bratu, ljubezen starejših mu podaje plačilo.

3. Gladilnik, razbeliti ondi, ogljena sopara, sključen, presedati, vbadati, neprenehoma, drobni konec = sukanec, grba, odreveneti; od ranega jutra do poznega večera, po ves božji dan, oči si napenjati, pravo božje čudo biti.

Mogoče da bo med temi tu napisanimi besedami ter rekli več takih, ki jih učenci dotičnega razreda oziroma oddelka že poznajo iz prejšnjega pouka. To bo najbolje razsodil učitelj sam. Potem jih naj izpusti pri nalogi! Hotel sem le pozor obrniti na važnejše in mogoče nepoznane besede ter na enaka rekla.

Kar pa zadeva izpisovanje samo, bodo učenci, kakor sem prej omenil, začetkoma izpisovali oblike, kakršne so v berilu, torej: vsakojake, začarano, nadloge, vrnite itd. ter šele pozneje stavili oblike, kakršne sem gori zapisal.

Rekla bodo torej najprej tudi imela doslovno obliko: vse je šlo rakovo pot; mati je imela veliko zaupanje v skrinjico; vse jim je šlo lepo izpod rok itd. Pozneje bo učitelj kazal učencem, da je treba rekle pomniti v leksikalni obliki, ki se dobi, če se glagol postavi v nedoločnik in se druge besede njemu prikrojijo, kakor: iti rakovo pot, imeti zaupanje v koga itd.

Naloga o stavkih, ki jih naj učenci tvarjajo s temi izrazi, ne bo delala nobenih težav. Če so prepisali dotične besede, naj jim učitelj ukaže tako-le: «Narejajte stavke, v katerih boste rabili besede: vsakojak, nadloga, začaran itd.»

Da jim bo stvar olajšal, naj jim začetkoma dovoli posluževati se čitanke in rabiti za primer tiste stavke, v katerih se nahajajo dotične besede. Stavki te naloge bi se torej najprej n. pr. glasili tako-le: Ljudem se gode vsakojake nesreče; meni gre vse rakovo pot; v tej nadlogi ti ni pomagati itd. Čim zrelejši so učenci in čim bolj vajeni tega dela, tem manj se naj ravnajo po tistih, tem samostojneje naj izvršujejo svoje naloge!

Še drugo nalogo sem omenil pri 1. točki: učenci naj v stavkih namesto novih besed oziroma rekel rabijo znane besede oziroma znana rekla iste ali vsaj slične vsebine. Ta naloga se naj vrši ustno pod vodstvom učitelja! Stavki pa bi se dobili sledeči:

1. Neki gospodinji so se pri gospodinjstvu godile raznovrstne nesreče; vse je nazadovalo (šlo nazaj). Gre torej v log — —. Pri moji hiši — mora biti kaj narejeno itd.

2. Trije bratje so stanovali v eni hiši. — Niso poznali prepira med seboj. — Obečali so, pokositi ga do določenega dne itd.

B. Primeri k 2. točki.

Sinonimne besede, ki bi se dale na podlagi gori navedenih povesti sestaviti, bile bi te-le:

1. Vsakojak, razen, raznovrsten, različen; podati se, napotiti se; zatorej, raditega, zavoljotega, zato; log, gozd; narobe, naopak; nadloga, težava; vrniti, nazaj dati, nazaj prinesiti; ročka, vrč itd.

2. Stanovati, prebivati; ubožen, ubog, reven, siromašen; razprtija, prepir, razpor; obečati, obljubiti; poseči, pokositi; stanovit, določen; napravljen, oblečen; ustavljati, zadrževati; dokončati, dovršiti itd.

3. Gladilnik, likalnik; razbeliti, razžariti; ondi, tam; gledati, zreti; presedati, mrzeti; konec, sukanec.

Te vaje sicer niso lahke, pa so velike vrednosti za jezikovno izurjenost. Morajo se vsekdar najprej vršiti ustno, potem šele pismeno. Učitelj sam pa se vestno pripravljaj na nje, da pri vsaki priliki učencem priskoči na pomoč!

C. Primeri k 3. točki.

Besedne skupine bi se naj tvarjale tako-le:

Besede gospodinja, gospodinjstvo in gospodariti v I. berilu so kakor nalašč dober povod za sledečo skupino: gospa, gospod, gospoda, gospodar, gospodarica, gospodarnik, gospodarnica, gospodarstvo, gospodarnost, gospodarjenje, gospodek, gospodič, gospodična, gospodinja, gospodinjstvo, gospodljivost, gospodinjenje, gospodovalec, gospodovalka, gospojnica, gosposka, gosposčina — gospodovati, gospodariti, gospodinjiti — gospe, gospenji, gospejski, gospodov, gospodljiv, gosposki, gospodaren, gospodarski, gospodarljiv, gospodinjski, gospodarstven, gospodinjstven.

Da se naberejo te besede, je treba delj časa ter velike pozornosti od učitelja in učencev. To in ono besedo so slišali učenci tudi pri drugem predmetu, to ali ono so že tvarjali v besedotvorju. Tu le skupaj nosijo, kakor pridne čebele, jezikovno strd. In kadar je zadosti strdi nabrane, pride glavna naloga: učitelj jo mora po celicah dobro razvrstiti. Besede morajo končno biti tako razstavljene, da se takoj vidi in pregleda, kako je narastla druga iz druge. Na čelo se postavi glavna beseda, iz katere so vse druge prirastle. Nato se uvrstijo samostalniki, dalje pridevniki in naposled glagoli, tvorjeni iz prvotne besede, če je ta beseda samostalnik. Ako pa je glagol oziroma njega debló, je naravno, da se izvajajo najprej glagoli, potem samostalniki in nato pridevniki. To se vrši pri vsaki besedi, ki na novo nastane, če se je zopet nova porodila iz nje. Naposled stoji pred nami celo jezikovno drevo s svojim deblom, s svojimi vejami, vejicami in listi. Če se bo besedna skupina «gospod» tako razvrstila, bodo učenci imeli v svojih vadnicah naposled sledečo podobo:

gospod	gospa ¹	{	gospen		
			gospenji		
			gospejski		
	gospoda	gospodar	{	gospodarica	
				gospodarstvo — gospodarstven	
	gospodar	{	gospodaren	{	gospodarnik
			gospodarnica		
	gospodar	{	gospodarnost	gospodarski	
			gospodarski		
	gospodar	{	gospodarljiv — gospodarljivost	gospodariti — gospodarjenje	
			gospodariti — gospodarjenje		
	gospodinja	{	gospodinjstvo — gospodinjstven		
			gospodinjski		
			gospodinjiti — gospodinjenje		
	gospodek	gospodič	{	gospodičič	
gospodična					
gospodov	gospodov	{	gospodovalec		
			gospodovalka		
gospodov	gospodovati	{	gospodovalec		
			gospodovalka		
gospodov	gospodovati	{	gospodovalec		
			gospodovalka		
gospodov	gospodovati	{	gospodovalec		
			gospodovalka		
gospodov	gospodovati	{	gospodovalec		
			gospodovalka		

Daljne skupine bi bile:

God, goden, godnost, godov, godoven, godovno, goditi, godnjati; ugoditi, ugajati; goditi se, prigoditi se, dogoditi se, zgoditi se, dogajati se, zgajati se; prigodba, dogodba, zгода, zgodba, dogodek, prigodek, prigodljaj, dogodljaj, prigoden, prigodnji, zgodnji, ugoden, ugodljiv; ugodljivost, zgodaj.

(Konec prihodnjič.)

¹ gospa = gospod + ja. Iz te oblike je nastala gospoja in nazadnje gospa.

Vihravost pogubna hiba, mirnost dragocena vrlina, njiju pojav pri pouku in delovanju učiteljevem.

Piše Matija Heric.

V zadnji številki letošnjega «Popotnika» je g. dr. Jos. Tominšek poročal o izvrševanju šolske discipline, razjasnjujoč v to svrho potrebna sredstva, med drugim učiteljevo osebnost, vestno pripravo za šolski pouk in zanimivo predavanje učiteljevo.

Ravnokar navedeni pripomočki v oskrbovanje discipline so me napotili, da opozorim pazne mi sotrudnike na glavni pogrešek, ki se posebno rad vrine v pouk mladega, četudi vnetega učitelja, to je naglost ali vihravost pri poučevanju.

Zadnji tedni ozir. zadnji mesec šolskega leta se navadno uporabljajo v ponovitev predelane tvarine. Ker je v to svrho odmerjeni čas kratek, snov pa obširna, zato se vse ponavljanje v to določene snovi izvršuje naglo in površno. Se je li čuditi mlademu učitelju, svestemu si velikega obsega učnega gradiva, ki naj bo koncem šolskega leta last učenčeva, da je temu tako?

Takoj v začetku šolskega leta straši zlasti mladega, neizkušenega učitelja težko dosegljiv učni smoter v posameznih predmetih, ga nevedé podi od predmeta do predmeta, zapeljuje ga v pregrešek, da poučuje preneglo in plitvo.

In to drvenje in vrvenje pri poučevanju je velika, pogubna hiba, katero hočemo nekoliko v kratkih potezah razjasniti, pretresajoč tudi sredstva, s katerimi se doseže necenljiva mirnost pri pouku.

Kakor pri vsakem delu, tako se nam je tudi pri pouku varovati, da se ne preneglamo. Koliko bridkih izkušenj je doživel marsikateri učitelj samo zaradi tega, ker je preneglo jadral do zaželenega smotra, končno se prepričajoč, da naglost vsekako škoduje. Akoravno si nekateri sotrudniki na vso silo prizadevajo, da bi povzdignili svoj razred na času primerno stopnjo, baš zaostajajo, ker nevedé ali po navadi vihrajo proti predpisanemu smotru, katerega bi gotovo dosegli, ako so poučevali počasi in mirno.

Res je, da mora učitelj poučevati tudi živahno, uporabljajoč v to svrho vsa pedagoška sredstva, da se gojenci v nemajo za pouk, vendar mora povsem vladati pri poučevanju neka mirnost, urejajoča pouk tako, da nuja učencem v sprejem in ohranitev jasnih predstav in zrelih pojmov dovolj časa.

In ta mirnost pri pouku ne pade kar tako iz neba, njej še se učitelj mora priučiti in šele počasi privaditi.

Temperament in zatajevanje samega sebe vcepita v srce tvoje, potrpežljivi sotrudnik, ono blaženo mirnost, usposabljačo te, da med poučevanjem ne izustiš niti besedice preveč ali premalo, prehitro ali prepočasno, osrečujoča te v vzvišenem poklicu tvojem. Stokrat blagor ti, pazni mi sotrudnik, ako imaš že od prirode srečen temperamet!

V potrdilo tega si dovoljujem navesti besede slovečega šolnika; Mohaupt piše: «Während man aus dem Munde manches Lehrers nur in allerlei Varianten hören kann, was ein lateinischer Spruch sagt: «Wen die Götter hassen, den machen sie zum Lehrer», preise ich mich glücklich, nichts anderes geworden zu sein, als so ein armseliger Schulmeister. Wäre ich Selcher geworden, so wäre ich vielleicht schon mehrfacher vierstöckiger Hausbesitzer; auch die Brauerei . . . . . soll ihren Mann besser ernähren als die Schulmeisterei. Und doch tauschte ich nicht mit dem fettesten Selcher, mit dem dicksten Bräuer! Dem lieben Herrgott, der in meinen seligen Eltern zwei harmonisch gestimmte, glückliche Naturen zusammengeführt hat, ihm danke ich mein glückliches Temperament, und das ist mein Reichthum! . . . . . Ich bin eine Frohnatur, ein Mensch, dem der Himmel immer voller Geigen hängt, der die Heiterkeit eines Gemüthes auch in schweren Lebenslagen nicht verliert. Solche Leute liefern wohl das beste Holz, aus welchem Schulmeister geschnitzt werden.»

Dal Bog našemu težavnemu stanu mnogo Mohauptov!

Po teh kratkih potezah se nam naravnost nudi vprašanje, kako bomo dosegli mirnost pri pouku.

In sedaj te, potrpljivi čitatelj, vljudno vabim, da mi slediš v duhu, razmišljajoč in rešujoč z menoj vred ravnokar podano vprašanje.

Ako hočeš mirno poučevati, moraš si pred vsem biti svest svoje zadače, to je: predno prekoračiš prag šolske sobe, vedi natančno, kar bodeš predaval, katero snov in v katerem okviru jo bodeš danes podal svojim učencem. Zato je treba, da se vestno pripraviš za pouk. V to svrhu je potreben podroben učni načrt za en tečaj ali za celo leto. Izdelujočemu tak načrt gre pomisliti, katere smotre hoče doseči. Smotrom bo se prilagodila učna snov in nje enakomerna razvrstitev na šolske tedne.

Gotovo hoče vsak učitelj doseči smoter, da se njegovi učenci naučé misliti. V dosego tega mu ni samo gledati na to, da jim podaje izbrane snovi, ampak more je tudi temeljito obravnavati poudarjajoč, da se ima vpoštevati vse to, kar so učenci že sami izvedeli in doživeli. Beležke iz učnega načrta mu dadó navodilo in pot, po kateri bo dosegel predpisani smoter. V okviru tega načrta mora delovati s pravo mirnostjo.

Poučujoč govori počasi, jasno, pravilno; kajti edino od tega so takorekoč odvisni povoljni uspehi. Vsakemu je dobro znano, da se v

vsakem razredu poučuje poleg bistrournih učencev tudi več ali manj slabo nadarjenih. Take duševne sirote morajo pouku darovati vse svoje dušne sile, da se kar utrudijo, pravcati duševni reveži napram duševno čilim, ki neutrujeni sledé pouku.

Malo nadarjen otrok le počasi sprejema podane mu pojme, ter jih tudi težko ohrani, v njegovem duhu se prav okorno vrši združitev predstav in pojmov — in kako žilavo še se le poraja reprodukcija; že v očeh, obrazu in kretanju čita misleč učitelj, kako težko se oživetvori vsak duševni čin.

Zato nikar ne govori naglo, nejasno, da ne bo ves tvoj trud zaman. Tem potom ostanejo slabim učencem v spominu le nekateri nejasni pojmi brez vse vezi. Kvečemu si je morda nekateri dušni revež zapomnil tu pa tam kaj celotnega, da je mogel to dobesedno ponoviti, a baš mu ni ostalo delj časa še manj trajno v spominu, ker si v svoji zaslepljeni vnetosti govoril tako naglo, da učenec ni imel dovolj časa razmišljati o podani snovi. Torej je očitvidno, da si pri takem naglo se vršecem pouku učenec ne pridobi dovolj jasnih predstav in zrelih pojmov, o družitvi pojmov in o reprodukciji pa niti ni govoriti. Učitelj je takorekoč prisiljen še enkrat od kraja začeti, če mu je le količkaj mar, da si slabi učenci le nekaj od navidez dodelane snovi ohranijo v spominu. Pri tem še potrafi mnogo dragocenega časa, ves pouk dolgočasi učence, da zgube zanimanje do njega, disciplina omaguje, učitelj sam izgubi potrpežljivost, kaznuje — in nakoplje si gorjé, ker izvršuje marsikrat v svoji naglici, strasti, neopravičeno kaznen. Ali ni to žalostna posledica prenaglo se vršččega pouka?

Zaraditega mora učitelj govoriti s pravo mirnostjo, učenčevi osebnosti primerno, lahko razumljivo. Naglo govoreč ne more pretehtati vsake besede, ne pretresujoč, da posebno učitelj mora svoje besede bolj preudarjati, nego katerakoli druga oseba; kajti poučuje še komaj se razvijajoče učence, ki težje pojmiyo nego odrasli. Posebno v prosti obliki mora učeč izražati svoje misli, rabiti v stavkih razumljive besede, ako hoče doseči, da ga bodo razumeli tudi slabi učenci, s katerimi se vesten učitelj mora največ pečati. Glede na povedano moraš pomisliti, na kateri učni stopnji poučuješ.

Vse to velja v prvi vrsti o vprašanjih, vzbujajočih v učencih zanimanje za obravnavano tvariao. Posebno na izražanje vprašanj se največ greši, ker učitelj premalo premisli, preden stavi vprašanja. Učitelj nejasno vprašajoč, vprašanje ponavljajoč in popravljajoč pusti učenca na cedilu; kajti učenec ne vé ali vsaj dvomi o tem, kaj pravzaprav učitelj hoče izvedeti od njega. Kdo se more potem čuditi, če se disciplina ruši, če učenci na taka zmedena vprašanja slabo odgovarjajo?

Ako pa podaješ učencem dobro premišljena vprašanja prav naglašena, verjami mi, da ti bodo pravilno in točno odgovarjali nanja. Seveda dobivajo utemeljena vprašanja šele takrat svojo pravo veljavo, ako je more

hkratu odgovoriti večina učencev, ne pa samo najbolji. Modra uporaba vprašanja nam obeta pred vsem troje koristi. Jasna in določena vprašanja vzbujajo v vseh učencih zanimanje za pouk, naobrat morejo samo bistroumni slediti pouku ter odgovarjati nanj. Slabi si pa mislijo: Nam ni treba paziti, učitelj nas itak ne bo vprašal. Po nejasnih vprašanjih se gojé zaspanci, v poletnem tečaju učitelju prava nadloga.

Iz odgovorov učenčevih se tudi razvidi, koliko učencev je vprašanje umelo, koliko ne, kar mu daje navodilo, kako ima uravnati nadaljajoči se pouk, da bo predelal o pravem času predpisano gradivo. Razentega še mora porabiti pičli čas za to, da popravlja napačne odgovore učenčeve; še bolje je, če mogoče in je dovolj časa, da storé to učenci, ki so si prisvojili vso podano stvarino.

Končni dobiček, neposredna posledica pravilnega in točnega vprašanja je ta, da učitelj govori malo, učenci pa mnogo: to je znak izbornega šolskega pouka. Učitelj pa, ki v svoji napačni gorečnosti poučujoč hiti slep za smotrom, mora vse sam povedati; kajti ne more dočakati učenčevih dogovorov. V prej navedenem slučaju pa učenci vodijo ves razgovor o obravnavajočem se predmetu; učitelj skrbi samo za to, da vsi učenci pravilno tekajo proti zaželenemu smotru, in tak pouk je zanimiv. Učencem se kar svetijo oči in njih bister duh zajema iz bogatih virov zanimivo podanega in v to svrho pametno izbranega učnega predmeta!

To mislim je kažipot, po katerem doseže učitelj poučujoč z blaženo mirnostjo to, da učenci odkrito in svobodno izražajo svoje misli o pogovorjenem predmetu.

Koliko je to dejstvo vredno, bo učitelj šele vedel ceniti pri spisovnem pouku. Učenci se v spisnih nalogah ne bodo tesno vezali na besede učiteljeve, ampak vsak bo hotel to in ono misel zaviti po svojem, prikrojiti svoji osebnosti, v spisjih bo se zrcalila osebnost učenčeva.

Iz podanega sklepamo, da prenašlo poučujoč učitelj postane hud, kakor pravijo učenci, tekom časa v očeh učenčevih nevšečen in dolgočasen; kajti izginila je ona tajna moč, ki v učencih vzbuja red in pokorščino, veselje in zanimanje za šolski pouk. Še več: Učiteljeve nezadovoljnosti in nestrpnosti se nasrkajo njegovi učenci, da prezirajo njegov pouk, pečajoč se pod klopmi z drugimi rečmi, učenci, kojim je šola deveta briga, se ne nauče več nič koristnega za praktično življenje, njih srce ostane prazno.

Koliko dobrih uspehov doseže ljubezniv, potrpežljiv, vnet učitelj učeč z blagodejno mirnostjo! Vse oči so oprte vanj, vsaka beseda iz njegovih ust prešine srca učenčeva, vsi slede vneti njegovemu zanimivemu pouku, da jih ni treba grajati in kaznovati. Koliko dragocenih naukov je vcepil tak učitelj v sprejemljiva srca nadepolne mladeži, in koliko koristnega je naučil za vse dobro vneto mladino!

Potrpljivi mi sotrudnik, ne zameri mi, če ponovim: Srečen si, ako ti je Stvarnik naklonil ugoden temperament, da znaš sam sebe premagovati, da poučuješ z blaženo mirnostjo, premišljeno grajaš in kaznuješ. Blagor ti, sebi in svojim učencem lajšaš življenje! Ne razburjenost, ne boječnost, ne tožbe — ampak veselje in radost in ljubezen napolnjujejo učilnico tvojo, da si takorekoč »podoben solncu, ki sveti in ogreva, pa tudi oblažuje vmes.»

Ako si srečen med srečnimi šolski voditelj, svetuj posebno v začetku šolskega leta mladim učiteljem, naj poučujejo z dobrodejno mirnostjo, opozarjaj učitelje začetnike na nevarnost jim pretečo, ako utegnejo kaznovati v slepi naglici katerega otroka.

Mirnost v značaju učiteljevem je tudi zunaj šole ljudem dobro došla. Učitelj, katerega diči mirnost v vedenju, vsekdar vse premisli, kar govori, vse opušča, s čimer bi se mogel zameriti ljudem, govori navadno malo, a to pomenljivo in velevažno. Tako se prikupi možem, ki nekaj veljajo v šolskem okolišu, si nabere prijateljev šoli, podpirajočih ga v težkem poklicu njegovem. Tak učitelj se z merodajnimi občani razgovarja o pospeševanju telesnega zdravja, o zmernosti v jedi in pijači, o zdržnosti opojnih pijač, ogibajoč se sam vsega tega, kar škoduje zdravju, ohranjujoč si med občani spoštljivost in nevenljiv spomin.

Počasi in mirno, zato varno in sigurno ustvarja tudi priroda vsa bitja na zemlji. Zategadelj nam je tudi pri pouku in pri vsem našem delovanju v šoli in izven šole z vso vnemo v pošte vjemati ta prirodni zakon, ako hočemo, da bode naše delovanje v šoli in povsod imelo trajne in dobre uspehe.

Analitična metoda — ali ne?

(Odziv na «Odgovor» g. Antona Štritofa.)

Spisal dr. Jos. Tominšek.

Las je za učitelja drag. Hvaležnim poslom ga posveti rad, nehvaležnim, ki pa tudi morajo biti, ga odmerja varčno. — Na g. Štritofa v posledicah zame laskav «odgovor» se zbog plodovitejšega dela nisem mislil odzvati; ali ono dovršivši, odgovarjam le zato, da rešim v naslovu «Popotnika» vsaj izraz «pedagoški», nanašajoč ga na gospoda pisca v pasivnem smislu.

Pisan je «odgovor» v Štritofovem tonu in slogu. Od bralcev se pričakuje, da ga poslušajo v onem duševnem stanju, ki ga Rimljan zahteva s — favete linguis.

V nadomestilo nadaljnega odgovora bi le pozval bralce, naj prečitajo moj tedanji spis. Našli bi, da se g. Štritof ni ravnal po glavnem pravilu, ki velja za vsako stvarno polemiko, in ki ga za prihodnje slučaje ponudim tu doslovno (Höfler v večji izdaji logike str. 244 po Ueberwegovi logiki str. 462): «Die treue Auffassung der gegnerischen Ansicht, das volle Sichhineinversetzen und gleichsam Hineinleben in den Gedankenkreis des anderen, ist eine unerlässliche . . . Bedingung der echten, wissenschaftlichen Polemik . . . Nichts ist gewöhnlicher als eine halbe und schiefe Auffassung des fremden Gedankens. Der Kampf wird auf ein fremdartiges Gebiet hinübergespielt und . . . die Polemik zum Angriff auf die Persönlichkeit herabgewürdigt.» — S svojo polemiko je g. Š. zapravil pravico do stvarnega odgovora; vendar se bom potrudil govoriti tako, da se bo nestvarnost omejila na citate iz njegovega «odgovora». G. Š. imenuje mojo obzirnost «naivno»! Rajši naivno ko po Štritofovo! Kako je sploh mogoče smatrati moj spis za «napad»? — Že na 1. strani se mi očita «izzaplotno bojevanje» — to je Vaš izraz — g. Š.! To za označbo.

Pa bodi! Moja oseba ni užaljena vsled tujih napak. Hujše je, da se obrača ost odgovora v poglavitnostih ne proti nazorom, ki sem jih zastopal jaz, ampak proti fikcijam, ki se v sodržaju natvezijo meni. Ali smem tudi jaz «odločno protestovati»? — Ali me g. Š. ni hotel razumeti ali ni mogel? Najbrž zadnje, ker zlobnosti mu res ne prisojam. Toda: v mojem «okornem slogu» se je bilo težko spoznati! «Ko smo se ne brez truda, pririli do konca, zdi se nam, da je hotel pisec . . .» tako označuje g. S. moj slog. Že ta stavek kaže, da je glede na slog g. Š. nad menoj: taka idiličnost (n. pr. «pririli») meni ni dana. — Svojega sloga še doslej nisem hvalil; kakršen je, moj je, mea culpa — mea virtus! Kar se pa

tiče sodbe o njem: ej, Štritof ni — Stritar! — Sicer pa, kdor hoče pobijati to, kar je pisano v okornem slogu, ne sme tožiti o trudu, ki si ga je naložil sam; svet tožb o trudu ne sliši rad.

Ker me g. Š. ni razumel, sem prisiljen ponoviti v jedru svojo razpravo, ker se že iz tega poda neumestnost «odgovora» vobče. Temelj razprave je moje prepričanje, da se z vednim naglaševanjem te in te metode ne doseže nič; na str. 170. pravim izrecno: «zdaj smo dospeli do onega postopanja, ki se ga je najbrže razumen učitelj itak držal že prej: da ne prisega na kako metodo, ampak da pod vodstvom pedagogičnega takta . . . , ki si ga je deloma pridobil in izuril po študijah in izkušnjah, nastopa pred učenci, kakor zahteva tvarina in stališče učencev. Metoda sama kot načelo je prav malo, često nič . . . » Na prejšnjih dveh straneh sem se ozrl na boj med obema strujama: «veselimo se boja šele v onem trenutku, ko . . . stopajo na dan že izedinjujoče točke in ne odmeva klik: in hoc signo, ampak in his signis boš zmagal.» Teh nazorov seveda nimam jaz sam; če se g. Š. malo ozre, bo našel dovolj prič; nekatere imam zbrane . . . Te nazore bom zastopal vedno! Pouk je življenje, življenje s v o b o d e; ozkosrčno naglašanje te in te metode je principiелna napaka, ker vsaka metoda izhaja le s koncesijami: saj jih mora pripuščati g. Š. sam anal.-dir. metodi. Govoril sem zato za združenje obeh onih metod, kakor so to izrecno izjavili dež. šolski nadzorniki avstrijski že pred dvema letoma; kot ilustracijo sem navedel oni konkretni slučaj iz prakse. — To sem torej hotel in rekel! Nisem pa hotel slikati «nove» metode kot «strašilo» in nisem nikakor imel namena hvalisati «staro». Prav proti temu pa se obrača g. Štritofa dokazovanje! Prezrl je naslov «v pozdrav»: kogar jaz pozdravljam, temu nisem sovražen. Govorec o načelnih frazah (str. 168), sem očital enostranost **obema** metodama («mirno spoznanje kaže, da so pretiravali ti in oni.») Ko podajam v 3. odstavku kratek oris anal.-dir. metode, združim učinek obeh metod v stavku: «Tako bo stala trdo stopinja učenčeva, in prosto bo zajedno zrlo oko, eno dar ene, drugo druge metode!» Zlasti naj čita g. Š. moje zadnje besede v članku: «Anal.-dir. metodi gre pri vsem tem velika zasluga, da je olikala nekaj zarjavelo slovniško metodo in prinesla več življenja v jezikovni pouk. Zato jo z veseljem pozdravljamo, ali zdaj, ko je opravila svoj blagodejni posel, se tudi od nje kot take poslavljam: kot samcata eksistenca . . . » itd.

Tak zagovornik stare in napadovalec nove metode sem jaz! Zdaj pa čitajte g. Štritofa «odgovor»! Ali zasluži resno upoštevanje? — — Moj spis je bil sploh v bistvu retrospektiven. Konstatiral sem, kako je zdaj z anal.-dir. metodo; pribil sem fakt, ki bi ga

g. Š. lahko priznal brez izgube. Od onega časa, ko je on pisal svoji razpravi v ljubljanskih poročilih, je preteklo malo manj ko 10 let; medtem se je marsikaj zgodilo, kar se ne more prezreti. Na merodajnem mestu se je tedaj nova struja pozdravila simpatično, kakor zasluži; polagoma se je pretehtala do dobra, pričeli so jo spravljati v ožje meje tako dolgo, da se je naposled izdal oni votum déž. šol. nadzornikov, čigar prvo točko tudi tukaj navedem doslovno v izvirniku, ker se ji je g. Š. izognil: glasi se: «Weder die alte, exclusiv synthetische Uebersetzungsmethode, noch die neue, extrem analytisch-directe Parliermethode für den Unterricht in den modernen Sprachen (Landessprachen), insbesondere der deutschen Sprache an nicht-deutschen Mittelschulen ist geeignet, indem mit der ersten die erforderliche sprachliche Gewandtheit, mit der zweiten die nöthige grammatische Sicherheit nicht erzielt werden kann.» — To je dovolj jasna in trdna podlaga moji razpravi. Primeri s tem, kar piše g. Š. koncem svojega «odgovora» kot njega rezultat: bralcu se vidi, da pozna g. Š. ona posvetovanja le iz mojega citata; interpretuje namreč v svoj namen proti jasnemu sodržaju onih dveh tez le drugo, ki sem jo navedel v razpravi v izvirniku. Ako pa je istega mnenja, ki je tam izraženo, bi mi bil moral podati roko, ne pa mi napovedati boj! — S tem razpade drugikrat Š.-ov odgovor. Realnega toka ne bo zadržal g. Š., kakor mu nisem in ne bom dajal smeri jaz. Iz odgovora g. Š.-a govori res samozavest, da je stvar drugačna; za to ne morem jaz nič. — Eden dokaz še pozneje.

Zdaj pa mi je slediti g. Š. v mrko ozračje osebnosti. — Temeljni kamen Š.-ga «odgovora» je oni moj «konkretni slučaj». «S tem konkretnim slučajem stoji in pade vsa Tominškova stvar», ona je baje moj «glavni dokaz» za moje trditve . . . Vse to je oni «slučaj», ki je v moji razpravi ednajstvrsten pendant!! In g. Š. očita meni «zavijanje»! Ne bom izrabljaj hvaležnega predmeta. Da pa se g. Š. pouči, kako vlogo igra pri moji razpravi oni slučaj, naj prečita v starem Tukididu odstavek, ki govori o v z r o k i h peloponeške vojne!

O s l u č a j u s a m e m moram govoriti, ker se trdi, da je — neresničen. — «Diši po denunciaciji», mi pravi g. Š. Nelepa fraza! Potem je vsaka kritika denunciacija. Kaj naj porečem jaz? Po odgovoru g. Š.-a bi zaslužil — pedagoške vislice! Kaj naj pravi zlasti oni matematik, moj vir, k opisu svojega značaja po Štritofovem peresu? Tu se šala konča: proti meni se le obračajte, ali druge pustite pri miru! Kako poučuje moj prijatelj, o tem doslej še nimate sodbe. O «rohnjenju» le molčimo, g. Š.! — Konkretni slučaj seveda vzdržim v vsem obsegu. Informacije g. Š. pri raznih gospodih so brezpomembne, ker se na njih občuti n a m e n. Učitelji so po pravici hvalili razred: pri tem, kar se da

naučiti po pridnosti na pamet (verouk, zgodovina), se nedostatek nemščine v pridnem razredu ni mogel občutiti; glede na pouk v nemščini sami govoré katalogi skladno z mojo trditvijo. — Da polaga g. Š. na izjavo zgodovinarja, «ki je poučeval s a m o v b-oddelku» (!), tak naglas, s tem je pobil samega sebe. — Lahko bi povedal še več, ali ne bom spravljal na Š.-ov način gospodov v zadrego. Jaz sem se opiral le na enega tovariša, ali drugače: Njegova izjava je bila popolnoma spontana: stopil je v posvetovalnico in, ne da bi ga bil jaz kaj vprašal ali sploh kaj govoril o anal.-dir. metodi, je izražal s a m o n o z a čudenje. — Tarnanje g. Š.-a o nemškem členu, sicer opravičeno tu ne pomaga nič: oni dijak, jako priden in soliden, je zaradi reda v nemščini, ki pač ni zavisel le od členu, izgubil odliko. — Letos sta oba razreda združena, in lahko bi prinesel materijala. Pa dovolj!¹

Na str. 230. se mi očita «kosmata neresnica» v nam že znanem slogu. Oni b-oddelek se baje ni poučeval vso nižjo gimnazijo po analit. metodi, češ, v prvem razredu sem poučeval nemščino jaz, «torej gotovo klasična protipriča». Kako hitro postane človek klasičen! Ali kako je s to klasičnostjo celo zdaj, je pokazal moj spis; t e d a j pa sem prav jaz do zadnjih dveh mescev sam poučeval «po načelno pristni anal.-dir. metodi». Proti koncu sem ubral bolj srednjo pot; kar sem v teh tednih pokvaril, to je g. Š. tekom dolgih treh let gotovo temeljito popravil. Da bi pa bil a-oddelek poučeval «tovariš N. prav tako» kakor g. Š., in to celo zatrjeval?? Cenim, ali tudi poznam «tovariša N.», ki se ga vedno spominjam hvaležno, najmanj tako kakor gospod Štrifof! Več pa ne spada sem! — Če g. Š. trdi, da sta se a- in b-razred od 2.—4. razr. poučevala «v bistvu» enako, je to le tako mogoče, da je g. Š. odvezel bistvu svoje metode toliko posebnosti, da se je približala «instinktivni» gospoda N.! — Nadalje se slab končni uspeh pripisuje tudi nedostatku, da je imel b-razred le v drugem razredu Š. čitanko: ponos pride vedno na avtorjev račun! Sicer velja isto za a-razred!! — Prosch-Wiedenhoferjevih čitank tudi jaz ne zagovarjam — ona za 1. razred je sicer porabna — ne pride mi pa tudi na misel napačiti Štrifofovo čitanko (ali čitanki) kot tako. O tem obširneje spodaj.²

¹ V podrobno presoso Š.-ovih konkretnih slučajev se ne spuščam. Slučaju «Idrija» zbog gotovo vladajočih okolnosti verjamem. Kar se tiče lastnih sinkov g. Š.-a, so razlogi izven moje kontrole. G. Š. pa naj ne pozabi, da prebiva «drugi sinko» («razložek čudovit») že celo leto v Ljubljani, kjer sliši dovolj — to pač priznate! — nemščine na ulici in drugod, v Kranju pa starejši ni slišal skoraj besedice razen v šoli! — Poleg nadarjenosti delujejo pri onem dečku tudi drugi faktorji. — Sploh pa nas ta dva slučaja peljeta drugam, na ljudsko-šolsko polje.

² Na str. 230. * se nekako meni zameri, da v Kranju ni vpeljana Štrifofova čitanka za 3.-4. razred. Tu se meni prisoja preveč moči! Knjige nam tudi nikdo ni predložil. Kolikor je meni znano o njej, bi jo lahko priporočal. Na tej stopinji bi ne silila «metoda» vmes. — Ton one opazke me ne moti.

G. Š. želi, da naj zadržujemo sodbo o anal.-dir. metodi tako dolgo, da spiše še ostale knjige. Svet stopa in mora stopati prek takih želj . . . . Poglavitno je eno: ali se naj mi držimo naukov izza l. 1893., dočim se drugod že priporočuje srednja pot? — Pozneje bomo celo videli, da med sodbo o anal.-dir. metodi in med Štritofovimimi knjigami ne more obstati zveza.

Poglejmo, kako se sodi o novi metodi drugod. Pri Čehih so Ouredniček in Roth-Bilý uvedli že anal.-dir. vadbe v onih letih, ko je g. Š. šele pisal svoji razpravi, po preteku 9 let je spisal dr. J. Kadlec v Zeitschr. f. d. österr. Gymn. svoj članek «Der deutsche Sprachunterricht auf der Unterstufe der böhmischen Mittelschulen», ki ga g. Š. pozna tako kakor jaz. Dovolj značilen je, da ga posnamem v glavnih potezah: Za novo metodo je «die Hauptsache Übung im Sprechen, die systematische Grammatik tritt in den Hintergrund. . . . Aber die Folgen dieser Behandlung stellen sich . . . sehr bald ein. Die Kenntnis der Formen bleibt . . . mangelhaft und macht später dem Schüler beim Sprechen nicht geringe Schwierigkeiten. Auch der erwartete Fortschritt im Sprechen ist . . . mehr scheinbar, denn es ist größtentheils ein mechanisches Wiederholen der Frage und Memorieren. Auch der deutschen Orthographie ist der Schüler spinnefeind. Man darf nicht einwenden, dass ein umsichtiger Lehrer diese Fehler beseitigen kann . . . Gewiss wird ein ausgezeichnete Lehrer das alles thun; er kann aber und wird auch die Mängel der grammatischen Methode beseitigen; er wird mit jedem Buche, in jedem Falle möglichst gute Resultate zu erzielen suchen.» Ali «ausgezeichnete Lehrer bilden ebenso eine Ausnahme wie . . . ausgezeichnete Schüler . . . Das Resultat der analyt. Methode kann nicht anders ausfallen; sie verfolgt den natürlichen Weg, ohne zu bedenken, dass er sich nicht nachahmen lässt . . . (Sledijo zgledi). Die Erfahrung zeigt, dass der Naturweg nicht unbewusst und ohne Vergleich mit der Muttersprache eine fremde Sprache lehrt . . . Darin fehlt die analyt. Methode, . . . dass sie das Anhören und Nachsagen, das im Vergleich mit dem Naturwege nur minimal sein kann, in den Vordergrund stellt und die Grammatik vernachlässigt. Sie kann mehr für den französischen (tudi tu se že omejuje) und englischen Sprachunterricht passen . . . aber nicht für das Deutsche.» Seveda tudi ni za to, da bi se kratkim potem vrnili k stari metodi. «Die grammatische Überzetzungs- methode fehlte außer anderem hauptsächlich darin, dass sie dem Sprechen wenig oder keine Aufmerksamkeit widmete.» Zato mora biti vadbenica prikladno urejena. Die einzelnen Lesestücke müssen immer so einfach sein, dass sie nicht mehr enthalten, als was bisher erklärt wurde. Die durchgenommenen grammatischen Erscheinungen müssen immer und immer in den folgenden Übungen vorkommen . . . , besonders diejenigen, die von der Muttersprache abweichen, in denen der Schüler also fehlt . . . Das

Resultat unserer Auseinandersetzungen ist nun folgendes: 1. Dass eine Sprache nur durch den Gebrauch erlernt werden kann, ist ein Grundsatz, der theoretisch und praktisch erwiesen ist. Diesen Grundsatz hat die grammatische Überetzungsmethode auf der Unterstufe vernachlässigt. 2. Es muss dies aber auf fester grammatischer Grundlage geschehen; sonst ist das Sprechen nicht nur auf der Unterstufe, sondern auch später fehlerhaft und unsicher. Dagegen fehlt wieder die analytische Methode. 3. Obwohl zusammenhängende Stücke nicht den Wert haben, den ihnen die jetzige analytische Methode beilegt, so sind sie auf jeden Fall einzelnen Sätzen vorzuziehen, nur müssen sie wirklich zusammenhängend und anziehend sein. Sie müssen außerdem dem zu behandelnden grammatischen Stoffe untergeordnet . . . sein. 4. Die Vocabeln müssen so gewählt werden, dass sie in erster Reihe den grammatischen Anforderungen entsprechen, dann die Conversation in der Schule ermöglichen und von den nächsten Gegenständen ausgehen . . ., (5. točka ni aktualna).

Takih objektivnih izvajanj ne smemo prezreti. — Tako stojte stvari drugod.

Na str. 232. in 233. je dokaj osebnosti. «G. Tominšek je pred 5. leti prišel kot neizprašan suplent v Kranj, in se mu je kot začetniku moralo segati od vseh strani pod pazduho,» tako pravite, g. profesor. Ker nimam pravice Vas vprašati po Vaših letih in izpitih, in ker sami veste, koliko ste mi segali pod pazduho, se molče klanjam Vaši plemenitosti!

Literature baje tudi ne poznam. Resnica tega izreka zavisi od onega, ki me skuša . . . Schreiner-Bezjakovi vадnici rabim pri sprejemnih izpitih za I. razr., odkar sta izšli. — Kontekst moje razprave kaže dovolj jasno, da sem imel tam v mislih srednje šole. Jaz sem namreč mnenja, da je, vsaj kakor stojte sedaj razmere, v prvem razredu srednjih šol za četi nemški pouk (razen čitanja) z nova, da je torej treba za ta razred preskrbeti primerno učilo, ako se naj poučuje analitično. Da bi se v srednji šoli neposredno nadaljevalo tam, kjer je končala ljudska šola, bo še dolgo in nemara vedno nemogoče; že zato, ker so ljudske šole, ki pošiljajo učence v srednjo, zelo, zelo različne. Da bi bilo mogoče, bi potrebovali notranje vezi med obema vrstama šol. Polagati namenoma temelj za srednjo šolo, ne more biti poklic ljudske šole sploh; ona mora skrbeti za marsikaj, kar za srednjo šolo ni potrebno, pač pa za življenje! Zlasti ima, menim, nemški pouk v ljudski šoli drugačen namen, kakor začetni v srednji šoli: v ljudski šoli se gre — če se nemščina naj sploh poučuje — za to, da res govore otroci najpotrebnejše stvari v nemškem jeziku, naj si ne

bo ta bogvedi kako pravilen. Na srednjih šolah pa se vsaj doslej, dokler so najmanj višji razredi izključno nemški, doseže v teh (višjih) gladka nemščina neprisiljeno, da le dajo nižji razredi dobro podlago. Zadnje je glavna naloga nižjih razredov. Da bi se že v nižjih razredih le z rednim šolskim poukom v nemščini brez zunanjih faktorjev dosegla spretnost v govorjenju, to si slikamo le v fantaziji; prevelike so ovire, ki leže v času in človeški omejenosti. Uspehi so zdaj itak (na gimnazijah) razmeroma veliki, ker pomaga nemški učni jezik v grščini in nekaj v latinščini. — Ona krepka podlaga pa se da že bolj odraslim srednješolcem ložje in hitreje z razumnim združenjem obeh metod. — Za ljudsko šolo — dà! — je najbrže (okolščin ne poznam dovolj) zlasti v početku pretežnja uporaba prave anal. metode prikladna, ker je treba v mladih glavica h zbudati šele prvotne pojme; polagoma se tudi ondotni mladini lahko prisoja več. Tako sta tudi postopala, kolikor razumem jaz, Schreiner-Bezjak; vrhutega sta svoji knjigi opremila s potrebnim aparatom ter sta v čtivo vdela la slovniska pravila itd.

V Štritofovi I. čitanki (druga ne pride v poštev) iščem o zaman onega znaka, ki bi ji ga bil moral dati analit.-direktni metodik $\alpha\alpha\tau' \epsilon\zeta\sigma\chi\gamma\upsilon$.

Štritofove čitanke sem se dotaknil le z besedami (str. 170): «Sestavila se je res za srednje šole čitanka: ali ta se razlikuje od drugih le v tem, da ima krajše in vobče ložje sestavke, sicer pa lahko služi v podstavo vsaki metodi.» Kar sem omenil na str. 172. o čitankah na kratko, tudi ni vrednostno očitjanje. — Gospod Štritof pa govori o svoji čitanki (celo čitankah) mnogo, mnogo. Neverjetno se mi zdi, da hoče svoji knjigi na vsak način utisniti pečat anal.-dir. čitanke. Knjiga se začinja s kratkimi, za začetek pretežnimi sestavki, ki kažejo le na kakih 20 straneh sledove stopenj od ložjega do težjega. To je vse! Za analitiko ne najdeš trohice v njej. In le to sem pribil. Vkljub temu je seveda knjiga dobro porabna, česar jaz nikjer ne tajim. Tako je! Ali analitična metoda in ta knjiga — tu ni notranje zveze! Zakaj g. Š. tega ne prizna, česar ne more tajiti? S tem se je spravil v siten položaj. Zakaj spravlja z navajanjem onih «Gutachten» sebe in nas v zadrego, ko vendar tam ne stoji nič zanj porabnega? Kako lahko bi g. Š. meni prestrigel vsako opazko rekoč, da nima knjiga namena podkrepiljati le anal.-dir. metodo! Ono «odobrilo» pravi: «Das Lesebuch eignet sich thatsächlich dazu, den Deutschunterricht an slovenisch-utraquistischen Schulen zu erleichtern», isti namen je izražen na knjigi sami. Ko bi g. Š. ono dejstvo priznal, bi jaz umolknil. G. Š. pa (gl. zlasti str. 238.), kakor zdaj vidim, res misli, da je njegova čitanka prirojena za anal.-dir. metodo! Šele tako mi je umevno, zakaj se je on

vzdignil za to metodo. Prevdarjal je pač tako: «Ta človek hoče uničiti mojo knjigo;¹ ta knjiga je zaščitnica analit. metode in nasprotno, torej branimo obe!» Tako smo doživeli drugo izdajo nekaterih splošnih nauk o anal.-dir. metodi in prvo izdajo nekaterih doslej v resni polemiki še neznanih izrazov.

Šopek zadnjih še ni poln. Trdil sem na str. 172.: «učilo se je (pri nas), da naj učitelj najprej poda učencem v slovenskem jeziku vsebino dotičnega odstavka». Da bi izpodbil mojo trditev, navaja g. Š. (str. 233.) kakih šest citatov iz svoje razprave, izmed katerih eden (str. 16.) ne dokazuje nič, drugi vsi priznavajo (le s klavzulami), kar trdim jaz, deloma celo več, zlasti pa naslednji: «Čitanju mora slediti slovenski prevod (!!), v začetku beseden!!» Ko človek to prebere in primerja, kar sem rekel jaz («čitanje» na prvem mestu se razume samo ob sebi), res ne verjame svojim očem! In g. Š. je stavke nalašč izbral! Na podlagi takega «dokaza» je nasul g. Š. name besede kakor «gorostasna neresnica», «zavijanja in podtikanja», zlasti pa oni fini prenos «luknje» pri principu «nekam drugam». Učimo se sloga!

Kar g. Š. govori «na koncu» obširno o novi in stari metodi, je namenjeno meni ad personam, ker «nimam jasnih pojmov». Nekaj sem jih pridobil! — Dobro stvar tudi dvakrat radi slišimo. Prav veseli me, da tu g. Š. pripušča razne kompromise, kakor sem jih priporočal jaz, — v omejenem obsegu govori celo o združenju obeh metod. Tako je prav! — «Kakšne prednosti naj bi imela stara metoda,² ki se zadovoljuje s samim prevajanjem», je g. Š.-u nedoumno; meni tudi, ker tako stare metode menda ni bilo nikoli. — Sicer ta poziv ne more veljati meni.

Še zadnje štiri vrste! Da, stopil sem — «grabljam na zobe», ali udarile so — očeta te prispodobe! — H koncu je g. Š. «uverjen», da me je nekako prepričal; izmed njegovih proti meni obrnjenih trditev ne drži nobena, zato — obžalujem!

¹ Saj celo misli, da delam propagando za drugo «tvrdo»! Moja «propaganda» je ta: v šolstvu se ne sme zastajati; vedno opozarjajmo, kam teži napredek! Pozdravil ga bom, kdor v to kaj stori, bodi kdorkoli. — Zlobnosti pa se okanite!

² Pri stari metodi «je učitelj lahko med poukom skozi okno gledal», tako pravi g. Š. str. 236. Res? Ali ni pomislil, da je on — klas. filolog — na istem mestu naslikal prototip stare metode kot metodo pri — klasičnem pouku?! — — Sicer; ali res klas. filologija ni nič napredovala?

„I“.

P. Škrabec je naš jezikoslovni Rousseau, ki kliče neprestano: à la nature ter uvaja v salone vse sloje z ulice in iz gozda; poudarjajoč individualnost, ne priznava potrebe konvencionalnega in zato vselej nekoliko umetnega občila celega naroda, ki ni samo množica individuov, neodvisnih med seboj. Stoječ na tem stališču, očita nam, da se sramujemo narodnega govora. Ne zaničujem ga nikjer in nikoli; kakor spoštujem vsakega poštenega človeka, najsi seka drva ali sedi v uradu, kakor iz srca rad občujem z vsakim prostakom, ki mu bije dobro srce pod raševnato suknjo, a se mi mrzi polizani gizdalin, ki skruni človeške ideale, tako spoštujem govorico priprostega človeka; te se je naučil od svoje matere in zadostuje mu v ozkem svetu, ki občuje z njim; v svojem jeziku poje pesem viničar sredi svojih slovenskih goric, in tržaški okoličan jo poje po svoje; ko se pa sestane, se težko razumeta, a mene, ki govorim književni jezik, razumeta oba; naš dozdej navadni književni jezik je ubran tako sredi med in nad narečji, da lahko apercipira razlike od svojega narečja vsak slovenski rojak; razen tega je videl pisan moj književni jezik v šoli, v knjigah (izvečine ga v šoli tudi slišal), da zdaj izlahka reproducira; ne smemo pozabiti, da si dandanašnji besede predstavljamo vsaj na pol po vidu; to je posledica kulture.

P. Škrabec je v svojem «demokratizmu» zašel že tako daleč, da bi se ne strašil v književnem izgovoru ribniškega «majsta» = mesta, «odločniše bi se pa potegnil» za «mejsto» (Cvetje XVIII., 11), sprijaznil bi se s faktičnim razlikovanjem oblik «prebivalec» in «prebivavec» po pomenu. To je revolucija in ni se čuditi, če «neque fratres eius credunt in eum», kakor toži sam (Cv. XVIII., 4).

Najmanj mi je imponirala Škrabčeva polemika o «lepem» članku, ki je izšel svoj čas v «Slovenki»; ost je tam letela na mene. V dodatku svoji brošuri «Seveda bralec in še marsikaj» sem registriral na kratko, kar se je dotle pisalo o preporni točki, ter omenil tudi «lepi članek dične Slovenke»; bilo mi je tam za to, da poudarim soglasnost «Slovenke» z našim stališčem; tak članek je v praktičnem vprašanju za nas «lep»; važnosti zgodovinskim dokazilom ne daje naša stran; zato mi ni bilo do tega, da bi ga preiskaval; sicer pa meni stare slovnice niso vedno pri roki.

Hvaležen sem g. Škrabcu, da je razkrinkal mistifikacijo; nevredno se mi je pri tem le zdelo neprestano pregrevanje moje opazke.

Ker p. Škrabec omenja razen Dajuka samo one slovnice, ki govore njemu v prid, zato naj sledi tu nekaj zanj neugodnih ali manj ugodnih zgodovinskih poročil.

V 16. stoletju se je po Slovenskem za pisani *l* govoril glas, ki se je brez dvoma le malo razlikoval od «čistega» *l*; «po debelo», «crasse» ga izreči, to še vendar ni angleški *w*; protestantje bi ga sicer težko da pisali z *l*, vsaj jezikovno nenaobraženi Trubar ne. Zato še enkrat poudarim: Kdor se sklicuje na 16. stoletje, pogodi resnico bolj s «čistim» *l*, nego z *u*.

V začetku 18. stoletja piše Hipolit na tretji strani svoje slovnice: «... ornatius pronunciatum sim biv pro sim bil itd., quamvis scribi debeat bil itd., licet etiam bene exprimat per L iuxta morem inferioris Carnioliae.»

P. Škrabcu se kopiči vedno več «bralcev»; stsl. podvizal'ec, stradal'ec, byval'ec; poleg slov. «tkalca, pralca, prelca, vrelca, črnelca, pogorelca, rilca, črnilca, motovilca» je v Megiserju 1592 še zasledil «prebivalca» (Cv. XVIII. 9). Svojčas sem mu jaz iz svoje domovine imenoval «hrtalec», ki pa ga on prezira; danes mu iz Pohlina (1768) str. 133 navajam «pismoznalca», Schriftgelehrter.

Očeta Pohlina ima sicer p. Škrabec za sebe; rad mu pustim to avtoriteto, ki je svoj čas ni priznaval nihče, ki je poznala ljubljansko, pa dunajsko predmestje in strašno nemčevala, le «nemškega» *l* se ni navzela. Niti Kopitarja in Vodnika ne more tako med svoje šteti. Kopitar je zgolj referent; njegova slovnica je znanstvena in študijam, ne toliko učenju jezika namenjena. Kopitar trdi na str. 179, da pisava šel neizmerno olajšuje študij naše slovnice nam samim, mnogo bolj pa še drugim Slovanom... «zakaj ne gre samo zato, da bi namesto *l* pisali *v*, tudi samoglasnik, ki je pred *l*, se ne izgovarja tako, kakor je pisan: o tem pa bi bilo spet pravil in izjem brez konca, ki so nepotrebne, če se *l* obdrži». In v opombi na str. 180 pravi, da bi po hrvaškem načinu morali mi pisati sim vidiv, imov, dév itd. «Der Oberkraimer käme damit schon leichter zurecht, denn er spricht sim viduv, sim vidva, dév, déva usw.: aber wie würde es dann um die Annäherung der slavischen Dialecte stehen?» Kopitarja bi tako lahko tolmačili: Če bi opustili v pisavi *l*, bi nastalo neprimerno dosti pravil o izgovoru prejšnjega samoglasnika, da se na pr. zlije z *l*: šu, vidu, da se asimilira: imou, da ostane neizpremenjen: spau. Toda teh pravil je treba tudi, če pišemo *l*; Kopitar sam jih je podal. Ali je torej Kopitar mislil: Govori se sicer *u*, a pustimo pravilo: Piši kakor govoriš, marveč pišimo (in v književnem jeziku govorimo) *l*? Pa le za trenotek govori v velelniku pravilo, zakaj njegova naloga je referat in v tem smislu nadaljuje z zakoni narečja. Ne zdi se mi verjetna druga razlaga Kopitarjevih besedi, češ, da pišimo: šu, vidu, vedu, trpu itd.; s tem bi drugi Slovani lahko čitali, a študirali bi še težje slovnico in zblížanja drugim Slovanom je v tej pisavi še manj nego v pisavi: šev. Najsi bo kakorkoli, to je gotovo:

Kopitarju se je zdelo najmanj to, da pisani *l* lajša Slovanom našo slovnico in bliža Slovane; drugi Slovani bodo znali, če pišemo *l*, oblike našega jezika pisati, pa tudi čitali je bodo z *l*, ker posebnih pravil o izgovoru ne bo — kvečjemu bi Rus ali Poljak čital po svoje.

Besede Kopitarjeve je doslovno posnel, ne da bi to omenil, Primic v Bukvarju l. 1814, str. 124—125; prej pa pravi, da piše «dolg» z *l*, «damit es allen (Slaven) verständlich sei», naj potem izgovarjajo kakor hočejo. Jaz pa dostavljam: Če je v pismu edino oblika z *l* vsem Slovanom umljiva, potem bo tudi v govoru vsem umljiva. Slovani so se najprej spoznali in še se poznajo najbolj po knjigi; zato je pisani jezik podlaga njih bližanja. *l* poznajo skoro vsi tudi iz svojih knjig, kjer so ga stokrat videli in ni jim tuj, če ga slišijo iz naših ust. Dostavljam: Slovani se poznamo najbolj po knjigi; zato bomo se ustno umeli, če tudi govorimo po knjigi.

Važnejše pa je, kar piše Primic na str. 122—123 iste knjige: «Soviel über die Aussprache des *l*, wie sie im gemeinen Leben stattfindet. Den Fremden, die unserer Sprache nicht kundig sind, rathen wir, solange, bis sie sich durch längere Übung dieselbe ganz eigen gemacht haben, das *l* überall rein auszusprechen. Sollte es nicht zu wünschen sein, dass auch in unserer Mundart einmal eine geläuterte und bessere, auf festen Grundsätzen beruhende Aussprache eingeführt würde? Sollte dies je geschehen, so müssten wir uns vor allem mit jenen slavischen Dialecten besser vertraut machen, für deren Cultur bisher mehr gethan worden ist . . . , ich meine mit den nördlichen slavischen Mundarten». Potem navaja Dobrovskega, ki vidi v čistem, češkem izgovoru *l*-a prvotnost, ter nadaljuje: «Ein Haupterfordernis dazu wäre, die Wörter so auszusprechen, wie sie geschrieben werden und da müsste wohl hernach das *l* allzeit rein ausgesprochen werden»; dadurch würde nicht nur umgekehrt die Orthographie ungeniein erleichtert, sondern wir würden uns auch den übrigen slavischen Völkern, die die Wörter so sprechen, wie sie geschrieben werden, mehr nähern. (In Rücksicht der reinen Aussprache des *l* verdient hier der kroatisch-slavische Dialect, wie er in Agram gesprochen wird, eine vorzügliche Erwähnung). Seve Primic ni poznal na pr. navadnega izgovora ruskega.

Malo pravice ima P. Škrabec, med svojimi poleg Pohlina itd. imenovati tudi Meteljka (!), Cv. XIX., 2. V svoji slovnici l. 1825 piše na str. 5—6: «Das *l* wird in den meisten Gegenden Krains in einigen Fällen als ein *v* ausgesprochen . . . » a na str. 7. dostavlja: «Den Fremden, die unsere Sprache lernen, wäre zu rathen, dass sie die manchmal nur aus grammatikalischer Rücksicht geschriebenen *l* sammt dem davor stehenden Vocale immer rein aussprechen sollen, so werden ihnen alle obige die

Aussprache des *l* betreffende Regeln entbehrlich, und sie haben dadurch nebst vielen anderen Slaven auch einige Unterkrainer auf ihrer Seite . . . » V svoji «Slovenische Sprachlehre für Anfänger, Lehramtspräparanden und Lehrer 1830» pa pravi na strani 4: «Die Aussprache des *l* ist in allen Fällen vorzuziehen.»

Ljubljanska licealna knjižnica ima vse letnike Slomškovih Drobtnic, samo letnika 1862 nima; vse sem pregledal lansko leto, le tega letnika ne, kjer pa baš Slomšek govori o izreki *l*-a (Cv. XVIII, 8); tu je Slomšek precej odločno za *u*. V «Malem Berilu za slov.-nemške šole» 1854, str. 228 pa piše: «Na koncu slovok se pismenka *l* včasih po domače izreka ko *u* (*v*)». Baš pred svojo smrtjo je Slomšek radikalno nastopal zoper slovanske mariborske čitalničarje ter v opoziciji govoril ostre besede o njih slovanstvu; domnevam, da se je tako tudi vnel ogenj za domačo izreko v nasprotju s kako češko-husitsko. Prej je svaril pred predomačo izreko (prim. Popotnik 1900, str. 264—265); tako je pisal v «Velikem Berilu in Pogovorilu» 1856, str. 96: «Preveč po domače gučati, in besede zavijati, ni lepo. Šolci, kateri besede po svoji razvadi, ne omikano izrekajo, s tim naznanijo, da se v šoli čedno ne uč lepoglasno govoriti. Zanemarna deca rajši dervarje posnemajo, kakor pa omikane može in izobrazene, čedne žene, več jih veseli čikljače ukarjati, kakor posnemati učene gospode. Taka šega ni čedna.

Pridni učenci v šoli lepoglasno čitajo, vsako slovko umevno izreko, ter se skrbno vadijo enako čedno govoriti, kakor se čita in piše. Tenko na uho vlečejo in pazijo, kako gospod učitelj izgovarjajo, in poskušajo ravnotako olikaño govoriti . . . » V «Malem Berilu za prvošolce 1852» str. 113 piše: «Zapiši vsako besedo tako, kakor jo bereš, ne pa kakor se slabo izgovarja» ter še svari pred pisavo Buh, guaua, buča, v izdaji l. 1854 ima mesto «buča» «vin». Ona mesta, kjer uči Slomšek, kako naj se ravna učenec, če ne ve, ali naj piše na koncu *l* ali *v* (na pr. Blaže in Nežica 1842, 50), niso značilna, ker to niso navodila za književni izgovor, ampak za pisavo po govoru malo šolanega prostaka.¹

Odločen boritelj za *l* je bil Levstik. V zbranih spisih IV. 180 piše: «Naša misel je, da ko bi mi Slovenci dobili kdaj svoje gledališče, morali bi pri glagolih *l* na konci vedno čisto

¹ Stari abecedniki in slovnice razlogujejo po sporočilu lat.-grškem ter nemškem zgledu; prim. moj spis «Levčevega Pravopisa nauk o razlogovanju» Popotnik 1900, str. 171 sl. Slučajno sem zdaj zasledil, da je tudi praktični Slomšek bil moje misli. «Warum sollen wir nicht jag—ne, jek—lo, areb—ro itd. abtheilen; es würde das Buchstabieren erleichtern. Man schreibt ja doch moder, dober, hotel usw. Höchstens würde *st* eine Ausnahme finden». (Glaser, Zgod. slov. slovstva, III. 127). V Glaserju pred tem stavkom stoječa opomba: «Es scheint mir im Slovenischen ein Vortheil, dass es so viele neločlive tihnice gebe als im Deutschen» bi se pač morala tako izpremeniti: dass es nicht . . .

izgovarjati, kar bi uže zdaj priporočali tistim gospodom in gospodičnam, ki miloradno časi igrajo v čitalnici . . . ».

Kdor pa zahteva izgovor «použ», naj bo z «Abecednikom za slov. šole na Kranjskem» l. 1867 str. 6 dosleden ter naj zahteva izgovor sr, naph, vira in tuča. In Slovenec bo rešen; «napuha» ne bo; «toče» ne bo, pa tudi «sira» ne, in slovenski kmet ne bo imel «vere» v svoje demokratske jezikoslovne osrečevalce.

* * *

Naši najboljši duhovniki so vselej zagovarjali potrebo plemenitega, omikanega jezika za cerkvenega govornika; že Gutschmann piše v uvodu «Kristijanskim resnicam» (1770), da slog, «in sacris ad populum dictionibus nec sublimis nec etiam nimium humilis sit,» in Vodnik je hotel «kranjski jezik čeden narediti», dokler se ni proti koncu svojega življenja pod Kopitarjevim vplivom iz Valentina prelevil v Balanta; v Slomšku imamo že dovolj potrdil. Baš iz njegove dobe je ministerielni odlok z dne 9. julija 1851: «Der Bemerkung, dass gewisse, in der Schriftsprache gewählte Ausdrücke und Wendungen dem allgemeinen Gebrauche widerstreben, oder, wie behauptet wird, auf allgemeine Abneigung stossen, ist die Erwägung entgegenzuhalten, dass nicht die Schriftsprache sich nach der Übung und den Unarten der gemeinen Umgangssprache zu richten, sondern umgekehrt die letztere sich nach jener zu verbessern und zu veredeln hat.» To je in je bilo vselej in povsod.

V slovnici l. 1847. je pisal Muršec: «*l* pred tihnikom, ino na kraji se prerodi v *o* (*û, a*).» Metelko (?) je v oceni te slovnice (Novice 1848, 1301) pripomnil, da se po Slovenskem *l* navadno govori kakor ‚v‘. Nato pa je odgovoril Muršec v Cigaletovi «Sloveniji» 1849: «*L* se naj vsigdar zgovarja po pravici ko *l*, barem enkrat v šoli in od omikanih ljudi. Drugi slede nevedoma.» Naravno poravnana diferenca!

Potočnik je v slovnici l. 1849 (§ 2.) za izgovor ‚vidu‘; toda ko je bila slovnica dotiskana, si je že premislil in v predgovoru (stran VII.) zahteval, naj se razen polglasnega *e* vsi samoglasniki izgovarjajo čisto, «was in vielen Gegenden der slovenischen Länder in der Volkssprache ohnehin auch geschieht. Das Nämliche soll mit dem *l* im männlichen Ausgange der Mittelwörter beobachtet werden. Dahin wollen daher auch die Regeln über Lautlosigkeit der Selbstlaute in dieser Grammatik berichtigt werden.»

Ko so v petdesetih letih v Ljubljani sestavljali čitanke za srednje šole, se niso mogli pogoditi za nekatere oblike; šlo je menda za kak «z bratam», «lepiga» itd; takrat je Miklošič pisal Muršču: «Bojim se, da gospodje namesto fletno oblečenega fanta nam ne bi dali staro, s krpami oblečeno babo.» Tako je sodil Miklošič o narodnih starinah v knjižnem jeziku.

XXXII.

Da je prava izobrazba edino pravi temelj ljudskemu blagostanju — o tem so si danes edini vsi faktorji. In zahteva po taki izobrazbi sili dandanes z nekako nevzdržljivo silo tako mogočno na dan, da se ne da nič več ustaviti.

Razni listi so pričeli objavljati manj ali več temeljite razprave, v katerih zahtevajo za dečke kakor tudi za deklice, ki so dovršili ljudsko šolo — nadaljnje izobrazbe. In s posebnim veseljem gledamo na take prikazni, kajti to nam priča dovolj jasno, da nismo v tem oziru več tako osamljeni, kakor smo bili . . . .

V polupreteklem času pojavili so se glasovi, da je treba i ženski mladini dati ono izobrazbo, katera je potrebna da postane ta mladina sposobna zavzemati ono kulturno velevažno nalogo, ki jo ima že začrtano od stvaritelja — onoga matere.

Pravega vzroka današnje podivjanosti med ljudstvom pač ne smemo druge iskati, kakor ravno v nezdravih, socijalnim idejam prav nasprotujočih zakonih. Večina staršev se dandanes rekrutira, — kakor smo imeli že večkrat priliko povdarjati — iz ravno onih slojev, ki nimajo niti pojma o oni vzvišeni nalogi, ki sta si jo naložila z zakonom. In v tem pogledu grešimo mnogo prav vsi, ki se pečamo z vzgojo otrok. Tu ne delamo prav čisto nič izjem. Odnosa so isti na deželi, kakor v mestih — pri inteligenci. S kakim strahom prikriavamo dandanes mladini, posebno ženski one skrivnosti še v onih letih, ko bi po naravni postavi ji morale vse že davno znane biti — seveda, ker tako zahteva naš «bon ton». Da, tu bo treba temeljite preosnove in z zadovoljstvom konstatiramo, da je to nalogo prevzela naša vrla «Slovenka».

V 222. in 223. št. «Slovenca» objavljen je nekak članek, kako naj bi se skrbelo za nadaljno izobrazbo šoli doraslih deklic. Pripomniti moramo, da ima članek dokaj zdravih misli.

Vsekakor smo tudi mi zato, da naj se napravijo nekaki nadaljevalni tečaji za tako žensko mladino na deželi, katerim bodi vodnica učiteljica. Seveda taka učiteljica morala bode tudi obiskovati v to posebno določene tečaje, kateri naj se ustanove v Ljubljani kot nekak «nameček» pri višji dekliški šoli, in sicer v počitnicah. Konstatirati pa moramo tudi, da se taka radikalna sprememba ne bo nikakor prej izvršila, dokler ne bode učiteljstvo se povzdignilo na ono stopinjo gmotnega stanja, na podlagi katere se bode moglo posvetiti edino le svojemu poklicu — vzgoji.

Dokler se pa ne povzpemo do tega cilja, pripade ta naloga «splošnemu slovenskemu ženskemu društvu v Ljubljani», ki ima v svojih pravilih (§ 3.), da dosega svoj namen «s poučevanjem v pisani in govorni besedi ter prirejanjem učnih krogov ter javnih in društvenih predavanj.»

Upajmo, da ne ostane ta točka samo na papirju ali pa, da se ne omeji le na Ljubljano.

Književno poročilo.

(Novosti.)

Anton Martin Slomšek kot pedagog. Spisal Josip Brinar.

(Konec.)

Naj pa je gosp. Brinar tu na škodo takratne postave nekoliko povečal pomen Slomškov! tudi jaz sem vesel njegovih zaslug; krivico pa mu dela g. pisatelj pri slovniškem pouku; trdi namreč, da je Slomšek vtepal mladeži v glavo suhoparno slovnico brez zveze z živim jezikom, «dolgo vrsto pravil, sistematične tabele in raznovrstno znanstveno navliako»; tako postopanje bi se ne ujemalo s takratno postavo (2. septembra 1848), ki je za vse predmete sploh določevala, «dass der leidige Mechanismus, welcher sich mit der Erlernung einer Anzahl von Regeln begnügt, ohne auf ein klares Verständnis und eine geläufige Anwendung derselben hinzuarbeiten, abgestellt und statt dessen eine Geist und Herz bildende Unterrichtsmethode, welche in die Sache selbst gründlich eindringt und sie für das Leben nutzbringend macht, eingeführt werde,» posebe pa še za jezikovni pouk: «Während der in den (Lese-)büchern enthaltene Lesestoff nicht nur zur fortwährenden Übung im Lesen dient, sondern auch durch den in den einzelnen Lesestücken gebotenen Stoff fruchtbringende Anhaltspunkte zur sittlichen Ausbildung des Herzens wie zur nützlichen Belehrung des Verstandes bietet, soll der sprachliche Anhang dazu dienen, um den eigentlichen Sprachunterricht mehr praktisch als nach abstracten Regeln zu ertheilen, und sind deshalb die Kinder vor allem durch zweckmässige Sprech- und Sprachübungen zum Verstehen und Kennen der allgemeinen Schriftsprache zu bringen, hingegen alle zu gelehrten und abstracten Erklärungen und Aneinanderreihungen zu vermeiden. Wenn der Lehrer sich mit Verständnis in das eigentliche Wesen dieser praktischen Methode hineinfindet und die Befolgung dieser Grundsätze sich angelegen sein lässt, so wird er nur das Nothwendigste aus der Grammatik so kurz und bündig wie möglich behandeln und dem Gedächtnisse der Kinder zur Einprägung aufgeben; den meisten Platz seines Unterrichtes werden dagegen Sprachübungen einnehmen...» in ministrska odredba z dne 25. oktobra 1855 zatrjuje, «dass eine von diesen Übungen getrennte oder gar ausschliessliche Beschäftigung der Kinder mit den Gesetzen der Sprache nur zu einem mechanischen Einprägen führt, welches nicht über die Schulzeit hinausreicht...» (Helfert I. § 511., 517.). In tako slovničarjenje naj bi gojil slovenski vladika, ki je učil za življenje, ki je bil sovražnik vsaki brezplodni teoriji, zlasti teoretičnemu jezikoslovju? To je a priori neverjetno, pa tudi ni utemeljeno v upravi njegovih šolskih knjig; njegova berila za čisto slovenske šole nimajo nobenega slovniškega dodatka, marveč so urejena prav v smislu citirane postave; tako ima abecednik od str. 22—26 za vadbo branja nazorni nauk, a iz vsega se vidi, da to berivo služi tudi nauku o ločilih, dá, je celo priprava za pojmovanje besednih plemen in stavkovih členov; «Malo Berilo» ima berilne sestavke o črkah, pravo- in naglopisu, o ločilih z vajami, o lepoglasju pri branju (o tej priliki se razlaga razlika med dolgimi in kratkimi samoglasniki,

koreninami in rastlikami, o naglasu); sprejel je torej le toliko slovnice, kolikor je je potrebne za lepo branje in pisanje in to v zvezi z živim berivom. 'Veliko Berilo' nima nič slovnice, le na str. 96—97 govori o potrebi omikanege izgovora, lepoglasja. Odkod torej ona trditev Brinarjeva? Teoretično, suhoparno slovnico imajo knjige, namenjene slovensko-nemškimi šolam, «Malo» in «Veliko Berilo» za slovensko-nemške šole, «Blaže in Nežica» pri pouku nemščine, «Praktična slovensko-nemška gramatika» (?), «Nemška slovnica za slovenske šole»; v «Blažetu in Nežici» se podaja pravzaprav le nemška slovnica, sklanja in sprega se zraven tudi slovenski, pa le kot prestava nemščine, zato je n. pr. izpuščena dvojina, zato se navajajo le 4 skloni, tako je uravnana tudi «Praktična slovensko-nemška gramatika», le da na str. 77. pripominja slovenski peti in šesti sklon; slovensko slovnico na eni strani, nemško na vzporedni drugi imata le «Malo» in «Veliko Berilo za slovensko nemške šole» kot vajo za pravilni govor in pisanje «slovenske in nemške besede»; iz tega bi jaz abstrahiral Slomškovo mnenje: «Slovnice je treba pred vsem pri učenju tujega jezika; materinščine ni treba slovniški analizirati, razen če si hočeš s slovnico materinščine pripraviti tla za slovnico tujega jezika; vsekako pa pridobi tudi materinščina pravilnosti, če si jo — radi tujščine — proučil tudi slovniški; slovnica mu ni nikoli sama sebi namen, marveč le «vaja prav govoriti in pisati».¹ Iz uredbe šolskih knjig se zdi, da je Slomšek slovničaril pri učenju nemščine; toda tudi ta trditev je nekoliko pre nagljena; ne vemo namreč, kako je Slomšek rabil berilom dodano slovnico; začel je poučevanje nemščine z «nazornim» naukom (četudi brez nazoril), z imenovanjem reči v obeh jezikih, kakor je veleva zakon: «dass zuerst an den Unterricht in der Muttersprache durch Beibringung einzelner Vocabeln, deren Zahl fortwährend zu vermehren ist, angeknüpft, sodann zum abgesonderten Lesen und Schreiben fortgeschritten und dabei, sowie der gewonnene Wörterreichtum und die Übung der Schüler sich erweitert, auf das Verstehen und Auffassen dessen, was geschrieben und gesprochen wird, gedrungen werde». Slomšek sam v oni instrukciji, ki jo navaja g. Brinar na str. 56—57, ne govori najprej o slovnici, marveč zahteva, naj eden učenec bere slovenski, drugi nemški, potem pa se začne izpraševanje posameznosti; ta metoda pa ni tako različna od Jacotot-Hamiltonove, kakor to poudarja g. Brinar Slomšku v škodo; ali «dobesedno prevajanje», ki ga očita Slomšku,² ni znak Hamiltona? Ob koncu tega pogovora o jezikovnem pouku naj še omenim, da genetičnega pouka v pisanju v slovenske abecednike ni uvedel morebiti šele Slomšek, kakor bi se zdelo po Brinarju (str. 59, 5); že abecednik iz l. 1808. ima črke razvrščene po genetičnem redu. V celem se je g. Brinar, presojujoč Slomškovo metodo, preveč oziral le na «Blažeta in Nežico» (prim. str. 46 zgoraj), nič skoro pa na njegove poznejše, trivijalkam namenjene šolske knjige; to stališče je kočljivo; spričo kratke dobe enega leta nedeljska šola Blažeta in Nežice ni mogla gledati na tako ali drugačno razporedbo učne snovi, dolgotrajno izvajati pravila itd., dovolj je bilo, da sta se toliko in toliko konkretnega in praktičnega naučila. Na drugi strani pa kaže pregled po Slomškovih Berilih in slovnica, da se je primerno posluževal tudi katehetične učne oblike; kako analizira z vprašanji

¹ Prim. še Vel. Ber. za slov.-nem. šole, 415: «Pridna vaja več velja kot vsa pravila».

² Prim. opombo v Malem Berilu za slov.-nemške šole, str. 4: «Potreba je deci slovensčino besedoma po nemški reči, potem pa nemško ravnomoerno posloveniti, razloček obdvojih jezikov razjasniti in zrno jezika razkriti. Vaje nikoli preveč ne bo».

otroško obzorje v abecedniku (str. 22—26)! učno snov na zadnje združi in ponovi po določenih vprašanjih, prim. Veliko Berilo za slov.-nemške šole str. 17, 21, 23, 25, 27, 39, 59, 83, 95, 105, 185, 187, 189, 191, 195, 197, 215, 217, 219, 221 itd., tu ima pod tekstom vprašanja, ki včasih v zanimivi izprem embi obnavljajo snov; našteval je na pr. morja, potem pa vpraša: Po katerem morju se pride v Ameriko? — v izhodno Indijo? — v Azijo? — Zakaj je nevarnejša vožnja po mokrem nego po suhem? Ali: Skoz katere dežele se gre na Rusovsko — Turško — Francosko? itd., v Malem Berilu je 27. berilni sestavek «Prislovice ali prigovori» in spodaj čitaš opombo: «Prislovice naj se otrokom razjasnijo, lupina olušči in jedro pokaže, deca poprašajo: kaj, zakaj, kako itd.» Da Slomšek ni samo predaval in gojil mehanizma in da mu uredba šolske knjige ni bila že tudi metoda, to razvidimo iz opombe na strani peti Malega Berila za slovensko-nemške šole: «Die nothwendigen Sprach- und Denkübungen mit dem Anschauungsunterrichte werden dem Schullehrer überlassen und dringend anempfohlen».¹ G. Brinar misli, da je Slomšek «docela prezrl veliko važnost istih vaj, s katerimi se otroci priučavajo samostojnega reproduciranja kratkih povestic itd.» (str. 55—56 in 92), to je: spisja; tej trditvi direktno nasprotuje vse, kar ima Veliko Berilo za slovensko-nemške šole od str. 413—437 kot «vajo spisovati, ki je razdeljena v desetero vaj. I. povedati in zapisati, kaka je oseba ali stvar, čemu je ta ali ona stvar, kaj dela; — II. povedati in zapisati več reči od edne osebe ali stvari, kaka je ali more biti, čemu more katera biti, kaj oseba ali stvar dela ali kaj se ž njo lahko zgodi, dele kake osebe ali stvari, v čem sta si dve osebi ali stvari podobni, v čem različni; — III. razložiti in napisati, kaj pomeni kak pregovor ali prislovice; — IV. vaja obširnejših pripovedek (pripoved iz svetega pisma, popis vrta); — V.—X. vaja listov in drugih pisem. Posebno pozornost zasluži, kar piše v opombi na str. 415: «Vaja prav izrekovati in govoriti naj vaji spisovati roko podaje. Kakor hitro otrok male pismenke gladko napiše, naj poskuša po malem zapisavati, kar izgovori. Kar je zapisati, to se ima poprej dopovedati in zapisano od kraja ne preostro popravljati; kar je preostro, se rado krha, gladko ne reže in se potem težko izbrusi.» — Tudi gledé na koncentracijo g. pisatelj prijemlje Slomška malo preostro; računstva se res učita Blaže in Nežica le v prvem polletju, a računi so krasna koncentracija povesti, realij, morale in računstva; nauk o ločilih in o pravopisu pa že krije v sebi elemente slovniške; važnost koncentričnega učnega načrta je poudaril Slomšek sam (str. 52). Zgodovino je Slomšek skoro čisto zanemaril; kakor jo je sicer gojil med svojim duhovništvom, prepričan, da vodilni krogi morajo sedanost voditi in prihodnost ustvarjati le na podlagi preteklosti, tako se mu je zdela za priprosto ljudstvo nepraktična, nepotrebna; ker zgodovine sploh ni učil, zato je bila koncentracija geografije ž njo nemogoča; geografija svete dežele pa je v «Ponovilu» (str. 673—676) združena z opombami iz sv. pisma, zakaj zgodbe sv. pisma so bile seve del njegovega pouka; zemljepisu Amerike sledi v Velikem Berilu povest «Krištof Kolon in novi svet».

Že na par mestih sem poudaril potrebo zgodovinskega pogleda; g. Brinar naglašja zanimanje Slomškovo za Krištof Šmidove mladinske spise ter pravi, da ima tendencioznost današnje naše mladinske literature svoje največje vzroke v slovstvenem delovanju Slomškovem. Toda tu je uvaževati, da so berila izza Felbigerjeve dobe imela moralizajočo tendenco (prim.

¹ Napačna je torej trditev, da bi Slomšek «o govornih vajah nič ne omenjal» (str. 92).

Kumerdejevo «Vadenje itd.»), seve ne le pri nas, ampak sploh v srednji Evropi, kjer se je kazal vpliv Rochowa in njegovega «Otroškega prijatelja» (Kinderfreund). Korist šole — glavni motiv okvira knjigi «Blaže in Nežica» — je važna snov v Felbigerjevih berilih, prim. Kumerdej «Ta leni inu hudobni šolarski fant», «Ta dobri šolni fant», «Od prida branja inu pisanja». V tem moralizujučem duhu je pred «Blažetom in Nežico» Cigler napisal «Srečo v nesreči».

Nič ni težje dobiti nego stare šolske knjige. G. Brinar je na str. 78. podal pregled ljudskošolskih knjig, tiskanih pred l. 1842. Naj mi bo dovoljeno, ta pregled nekoliko popolniti; iz l. 1555. imamo Trubarjev Abecedarium v drugem natisu; nadalje: Nov popravleni plateltaf ali bukve teh čerk, inu besedi itd. V Lublani 1784; — ABC ali bukvice teh čerk inu besied itd. V Celovci 1790.; po Debevčevem plateltafu so «ABC-Bukvice» 1818; — Nov popravleni plateltaf ali bukve teh čerk inu besedi 1794; — Abecedika ali plateltaf, za tiste, katiri se otte Krajnsku brati navčiti, V Lublani 1798; — Abeceda 1807; — Plateltaf ali bukve čerk inu besedi itd. V Lublani 1808; — Abezédá ali Asbuka, Das ABC-Buch, L'Abécé. V Lublani 1812 (Vodnik); — Bukvar za šole na kmetih itd. (Nahmenbüchlein zum Gebrauche der Landschulen) V Celovci 1813; — Knjižnica mariborskega učiteljišča ima meni doslej neznane «ABC-Bukve, H'Nucu teh» itd. 1813 in «A-B-C-Bukvice za te, kateri želijo slovenske čerke poznati» l. ?; — Ravnikarjev abecednik je l. 1816. izšel tudi v nemško-slovenski izdaji, slovenski ponatisnjen l. 1818, prim. kranjski abec. iz l. 1831. — Nôvi abeczedár z nisteri nemski táksi knžicz vkúp pobráni, i na szlovenszki jezic prepbrnyen po L. S. P. S. v Sopróni 1820; — Debevčeva «Perpovedanja» za Štajersko ponatisnjena 1831, za Kranjsko 1844; — Dajnkova «Abecedna knjižica za deželne šole itd.». V Gradci 1833; — Šerf, Cvetnjak 1839.

Tupatam se misli razvijajo malo nelogično, neokretno, zlasti kjer nastopa g. Brinar sam s splošnim razmotrivanjem, tako v uvodu in na str. 8, kjer si pisatelj sam nasprotuje; v jezikovnem oziru žali na str. 6. napaka: o raznovrstnih možeh inorođev; mesto «oral» m. boljše «oralo» n.; «pravcate» zasluge? na str. 22 v zadnjem odstavku manjka besedam «da je najboljše sredstvo» osebek; «uvažujoč veliki pomen», ne «velik» (str. 41); «to postopanje ne imenujemo (!) (str. 47); «kar so se učili», «kar ne vedo» (str. 91); «Da je Slomškova knjiga zbudila pozornost, menim, tiči v teh-le dejstvih» (str. 92); pač: «vzrok temu tiči...»; «V kako neposredni dotiki z realnim življenjem je sploh Slomšek pisal svojo knjigo, je značilno tudi to...», pač: «zato je značilno tudi to...» (str. 94). Izmed deloma tiskovnih pomot je najnevarnejša na str. 46, kjer stoji dvakrat «učna snov» namesto «pot». — Čuden je izraz «znanstveni misteriji moderne pedagogike», nemogoč pa: vzgojni pouk kot «izrodek» znanstvenega razmotrivanja!! Neumevan je Goethejev citat, ki je moto zadnjemu poglavju «Slomšek kot pedagoški pisatelj»; prim. o tem moje naznanilo Brinarjeve knjige v septembrski številki letošnjega «Lj. Zvona».

S stvarnega stališča napravi knjiga na bralca ugoden vtisk; gospod pisatelj razpolaga s teoretično-pedagoško naobrazbo, da ž njo lahko presoja konkretne slučaje; Brinarjevo delo je epohalno, ker je prvo delo svoje vrste; okoli tega jedra bo se lahko kristaliziralo, kar bo kdo dal v popolnilo, bodisi gledé Slomška kot učitelja v šoli — to je tema Brinarjeva — ali izven šole, kar je deloma obdelal lansko leto g. dr. Medved v svoji lepi knjigi. Najsi bi bilo tudi delo Brinarjevo mnogo manj dobro, nego je, jaz bi je

vendar z veseljem pozdravil, ker je ž njim storjen lep začetek. Vse hvale vreden je pa Brinarjev trud tembolj, ker — če se ne motim — živi g. pisatelj na kmetih, kjer je delo tako otežavljeno.

* * *

Dodatek. V «Almanahu», ki so ga spisali slovenski bogoslovci (Uredil in založil Francišek Ks. Grivec, V Ljubljani 1901) je objavil g. Matija Slavič razpravo «Slomšek-pedagog» (str. 19—59) ter je imenoval «vzgojeslovno študijo po Slomškovih iskricah». Vrednost tega spisa obstoji edino le v množici «iskric», ki so nabrane v njem, manjka pa mu didaktična in zgodovinsko-pedagoška kritika, ki dasta opisu značaj znanstvene študije; sploh se ukoslovje v njem nekako izgubi; srečno je poudarjeno le Slomškovo vezanje nazornega nauka s praktičnimi navodili za življenje (str. 32—34), obširno se razpravlja tudi Slomškovo poučevanje verozakona (str. 38—49); to sta menda edini dve točki, ki popolnujeta Brinarjevo delo. Za «nadnaravno življenje» vzgaja Slomšek s tem, da ga «učí brati nebeške bukve» narave, ki so delo božje; Slomškov Blaže «pase ovce za potokom ter na brodu premišljuje božjo modrost in dobrotnost tudi v najmanjših stvareh»; nadalje naj čita otrok zgodbe sv. pisma, da posname iz njih lastnosti božje, in tako bo sam rad začel moliti. Oni Blaže ob potoku spominja «splošnega bogoslužja» rousseaujevca Basedowa v desavskem filantropinu. Ta metoda Slomškova ima veliko prednosti, ne vem pa, bi-li Slomšek podpisal Slavičovo trditev o «slutnji o Bogu, ki živi v otroku» (str. 38), in bi-li pričakoval, da pade otrok «na kolena v krasnem božjem svetu, svest si nebeške družbe», ko je iz narave in iz sv. pisma spoznal Boga; tak je bil neprimerno vzorni Slomšek v dobi gimnazijski, v kateri se čudovito mešata razum in čustvo, v otroški (šolski) dobi pa je le — pridigoval, to je, pojmlil bolj le vnanje bogoslužje.

Za določbo svrhe Slomškove šole sta vzela g. Brinar in Slavič isto mesto iz uvoda «Blažetu in Nežici» (1857): V spoznanju božjem čimdalje bolj napredovati, po spoznanju koristnih reči modreje ravnati, po ravnanju pa tudi v sveti čednosti rasti: to je naše šole sveti namen...», samo ne vem, zakaj je g. Brinar tu razprto tiskani stavek izpustil; baš ta stavek je važen in v okviru Slomškove pedagogike ne pomeni samo krščanskega nauka v ožjem pomene besede.

Dr. Fr. Ilešič.

Razgled.

Listek.

4000 učiteljev brez kruha premišljuje sedaj v Rusiji, kako si bodo ohranili življenje po odstranitvi grščine iz srednjih šol. Ruska vlada jim je dovolila samo eno leto mirovino, drugo leto že se jim ista ustavi. Učitelji ti so žrtva sistema, po katerem se je mladičina pitala samo s staroklasično hrano. Sicer pa se godi tem obžalovanjavrednim učiteljem kakor učiteljem po drugih krajih: izrabljajo jih, izpijejo jim moč in delavsko silo, potem jih pa odženejo na ulico, da si pridobivajo hrano vsaj z — beračenjem.

Lečenje sušice. Ni ga sovražnika, ki bi zahteval od človeštva toliko žrtev, kot sušica. Ni kuga takšna sovražnica, katere se boji ves svet, ni je bolezní, ki bi vsako leto tako bogato žela, kakor uprav jetika. Velika množica bolnih se svojega stanja niti ne zave, ko že nosi kal smrti v prsih. — Velika uteha je torej, da zdravniki še vedno upajo, naj radikalno sredstvo zoper to bolezen. Tako poročajo iz Novega Jorka, da so našli končno gotovo sredstvo zoper tuberkule. Iznašel je novi sistem neki Fran Crôte iz Liona. Glavni princip sistema je elektrika, s pomočjo katere se skozi luknjice v koži uvajajo snovi premo v pluća, ki uničujejo tuberkule in lečijo ona mesta, katere so bacili razjedli. Vsekako se učenjaki silno ogrevajo za ta način zdravljenja. Crôte stopi v slučaju, da njegov sistem res obvelja, v vrsto onih dobrotnikov človeštva, med katere pripadata Jenne in Pasteur. — Šola pridobi v slučaju resničnosti nasvetovanega sistema jako mnogo, kajti ne da se tajiti, da ravno na prenapolnjene vaške šole, ki se večkrat ponašajo z vprav vsej saniteti v lice bijočimi razmerami, delujejo kot razširjevalke tuberkuloze. Mnogo učiteljev, še več učencev pada kot žrtva teh razmer v prerani grob.

Še nekoliko učiteljskih prijetnosti v Galiciji. Dne 1. julija prišel je v pisarno c. kr. glavarstva v Prevorskem Jan Markiewski, učitelj iz Kreševca, in prosil, naj mu dadó dovoljenje v beraštvo, ker so mu ustavili plačo. Markiewski je završil učiteljski zavod v Krakovu, poučeval že tretje leto v Kreševcih, ni bil »odpuščen«, a plače ni dobil. Tako so ustavili plačo tudi Mariji Hninorovi, ki je tudi učila tri leta »na kredit«, ter bi nemara gladu umrla, da bi je ne živila učiteljeva žena iz sosednje vasi. — 4. junija se je hotela obesiti Angela Mivievičeva, žena bolnega učitelja, ki je na svojo prošnjo za dopust bil odpuščen. Lani so odpustili učiteljico Leont. Pollovo po 22letni službi ter ji dali 500 gid, odškodnine. Sedaj trpi revica glad, in gališko učiteljstvo mora zanjo nabirati, da bi ne umrla lakote.

Lep čin kolegalnosti. Nemoremo si kaj, da bi ne zabiležili krasen čin kolegalnitete, ki ga je skazal češki nadučitelj v Hradku, Th. Pivonka, svojemu kolegu V. Baboraku; ko je nastal v stanovanju poslednjega požar, pomagal je rešiti z lastno nevarnostjo družino svojega kolega, potem mu pa celo prepustil del lastnega stanovanja za bivališče.

Rimsko kristjanstvo. Benediktinec pater M. Sadil na Dunaju piše v svojem klerikalnem mesečniku »Marijanski pozdravi« takole: Ako se javi kje stekel pes, takoj ga ustrelijo ali pa ubijejo. Psom dajajo na gobec mrežico in strogo se nadzira, da se izpolnujejo vsa sredstva proti razširjanju bolezní. Toda! Toda! Kako malo se brigajo ljudje danes za razširjanje strupa, ki mnogo več škara napravi nego grizenje steklega psa. Koliko brezvernih učiteljev vceplja danes strup brezverstva ubogim, nedolžnim otroškim srcem in mladim, nadepolnim možem v nižjih, srednjih in visokih šolah. A te puščajo prosto begati po svetu, a nihče jih ne toži in ne kaznuje. — Tako kristjanski pater! (Po Češkem Učitelju.)

Učitelj v shrambi za brizgalnico. V Vzhodni Prusiji vprašal je učitelj pri generalnem komandu, kdaj bode treba iti na orožne vaje. Ker se ni poslužil pripravnega pota za svojo prošnjo, so ga zaprli za 24 ur v shrambi za brizgalnice iste vasi. Zdej pa pripodablajte: učitelj v ječi, kjer se zadržujejo navadno sami potepuhi in vlačuge. Lepa stvar. In vse radi militarizma. Nemški poslanci pripravljajo zaraditega hudo interpelacijo.

Pedagoški paberki.

Vzgoja učiteljev na Japonskem. Na Japonskem imajo sedaj 52 učiteljišč za mladeniče in 16 za deklice. Moška učiteljišča imajo štiri, ženska tri letnike. Za vzgojo učiteljev na učiteljiščih sta v Tokiju dva posebna zavoda s triletnim tečajem.

Razglas.

Izpiti učne usposobljenosti za občne ljudske in za meščanske šole se začno pri podpisani komisiji v toletnem jesenskem roku dne 4. novembra ob 8. uri zjutraj.

Po predpisu opremljene prošnje dopusta k tem izpitom naj pridejo predpisanim službenim potom najpozneje do 31. oktobra k podpisanemu ravnateljstvu.

Maribor, 19. septembra 1901.

Ravnateljstvo c. kr. izpraševalne komisije za občne ljudske in za meščanske šole.

Slovenska šolska Matica. V kratkem se bodo začele tiskati knjige, ki jih izda Slov. šolska Matica za tekoče leto. Da bode odboru mogoče določiti število iztisov, opozarjajo se učitelji in drugi razumniki še enkrat, da pristopijo k društvu tudi oni, ki dozdej še niso tega storili. Čas za pošiljanje letnine je do konca oktobra t. l. Nadejamo se, da ga ne bode učitelja (učiteljice), ki bi ne bil član tega prekoristnega društva. Pa tudi od drugih razumnikov pričakujemo, da se oglase kot ustanovniki ali vsaj kot letniki.

Odbor.

Natečaj.

Št. 637.

II.

Učiteljska služba učiteljice.

Na štirirazredni dekliški ljudski šoli v **Slov. Bistrici** se bode do Vel. noči 1902. l. namestila služba učiteljice z dohodki po II. krajnem razredu in sicer v prvi vrsti stalno, a v drugi šele začasno.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, s spričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, oziroma samo z zadnjim ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu v Slov. Bistrici do dne 30. oktobra 1901. l.

Okrajni šolski svet slovenjebistriški, dne 15. septembra 1901.

Predsednikov namestnik: **Dr. Bezjak** s. r.

Št. 483.

Učiteljska služba.

Na trirazredni ljudski šoli v **Kozjem** je stalno eventuelno provizorično popolniti učiteljsko mesto z dohodki II. plačilnega reda.

Prošnje za to službo, s katero so združeni prejemki kakor jih določa zakon z dne 19. kmovca 1899. l., je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu v Kozjem do 20. oktobra 1901.

Okrajni šolski svet Kozje, dne 18. septembra 1901.

Št. 1628.

P.

Mesto učiteljice ženskih ročnih del.

Na štirirazredni ljudski šoli pri **Novi cerkvi** (III. plač. red) je popolniti mesto formalno usposobljene učiteljice ženskih ročnih del z letno nagrado 383 kron proti učni obveznosti osemurnega poučevanja vsak teden.

Prosilke za to mesto naj pošljejo svoje prošnje, opremljene z npravstvenim in s spričevalom učne usposobljenosti in z domovnico, do 31. oktobra t. l. krajnemu šolskemu svetu pri Novi cerkvi, p. Podlehnik.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 7. oktobra 1901.

Predsednik: **Attems** s. r.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca

in stane

na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta 1 K 50 h.

Naročnino

sprejema «Zavezin» blagajnik **Fr. Luznar** v Kranju. — Rokopise je pošiljati izdajatelju **M. J. Nerat-u**, ravnatelju v **Mariboru**, Kokošineggallee.

Reklamacije je nasloviti na tiskarno **Dragotin Hribar-ja** v Celje.